

क्रिया-प्रतिक्रिया

मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण र संवर्द्धनमा क्रियाशील संस्था इन्सेकद्वारा प्रकाशित हुने मानव अधिकार वर्ष पुस्तक नेपालमा मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीका घटनाका साथै मानव अधिकार अवस्था छर्लङ्ग पार्ने दस्तावेज हो। पुस्तकले मानव अधिकार उल्लङ्घनकर्तालाई हतोत्साही र राज्यका निकायलाई मानव अधिकारको संरक्षण, संवर्द्धन र सम्मानमा सचेत तुल्याइ कमीकमजोरी समेत उजागर गराउँदै तथ्यपरक र यथार्थपरक घटनाको विश्लेषण गर्दै आएको छ। मानव अधिकारको संरक्षणमा समाज र राष्ट्रलाई अभि सशक्त बनाउन पुस्तकले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्ने छ।

सुमन शाक्य

प्रमुख, जिल्ला समन्वय समिति, सङ्खुवासभा

वर्ष पुस्तकले नेपालको मानव अधिकारको अवस्था प्रस्तुत गर्ने काम गरेको छ। नागरिकका अधिकार तथा राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारका विषयमा समेत पुस्तकमा उल्लेख गरिएकोले बनेका कानून कार्यन्वयनमा सरोकारवालालाई घचघच्याउन इन्सेकलाई आग्रह गर्छु। पहुँच नभएका पछाडि पारिएका नागरिकहरूको आवाज पनि मानव अधिकारकर्मीले उठाउनुपर्ने भएकोले वर्ष पुस्तक आवाज विहीनको सारथी होस्।

गणेशबहादुर अधिकारी

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, सङ्खुवासभा

वर्ष पुस्तकले मुलुकको मानव अधिकारको वार्षिक रूपमा समीक्षा गरी यसको अवस्थाको तस्वीर विश्वमाभर राख्ने गरेको छ। साथै यस पुस्तकले मुलुकमा अपराध कति भयो र अपराधीलाई कानूनको दायरामा ल्याउन राज्य कति सफल भयो भन्ने समेत जानकारी दिन्छ। जसले सम्बद्ध पक्षहरूमा जवाफदेहिता बढाएको छ।

श्यामकुमार सारु मगर

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सङ्खुवासभा

मानव अधिकार वर्ष पुस्तक मानव अधिकार अवस्थाको राज्य र समाजका लागि दर्पण बन्दै आएको

नेपाल
मानव अधिकार
वर्ष पुस्तक २०१८

अपेक्षा राजनीतिक स्थिरताको

छ। नेपालमा मानव अधिकारको क्षेत्रमा अग्रणी भूमिका खेल्दै आएको संस्था इन्सेकले मानव अधिकारका क्षेत्रमा मात्र होइन, लोकतन्त्रको पक्षमा बहस छलफल र थप सुदृढिकरण गर्न विगतको द्वन्द्वकालीन अवस्थाको सही व्यवस्थापनदेखि हाल सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्यव्यवस्थाको सफल कार्यान्वयन गर्ने महान अभियानमा सामेल भइरहेको छ।

खड्गबहादुर राई

नेता, नेकपा, सङ्खुवासभा

मानव अधिकारको विषयवस्तु गहन भएकाले सबै नागरिक सम्मानित, स्वतन्त्र र मर्यादित रूपमा बाँच्न पाउनु मात्रै नभई स्वच्छ वातावरणमा बस्न पाउनु, विकासको अधिकार अनुभूति गर्नु पनि मानव अधिकार भएकाले द्वन्द्वकालमा मानव अधिकारको अवस्थाका बारे जोखिम मोलेर भए पनि इन्सेकले वर्ष पुस्तक प्रकाशन गरेकोले वर्ष पुस्तक मानव अधिकारको दस्तावेज हो।

इन्द्र गिरी

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, सङ्खुवासभा

नेपालको मानव अधिकार संरक्षण र संबर्द्धनमा इन्सेकको भूमिका अग्रस्थानमा छ । मानव अधिकार उपभोगबाट वञ्चित नागरिकलाई न्याय दिलाउन इन्सेकले विशेष योगदान दिँदै आएको हामीले अनुभूत गरेका छौं । मानव अधिकार उल्लङ्घनसम्बन्धी घटनाको दस्तावेजका रूपमा रहेको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक अपराधिक मनोवृत्ति बोकेका व्यक्तिलाई हतोत्साहित गर्ने हतियार र पीडित नागरिकका लागि कानुनी लडाइँका क्रममा महत्त्वपूर्ण प्रमाणका रूपमा स्थापित होस् । कानुनी पहुँच नभएका र पछाडि परेको क्षेत्र र समुदायका नागरिकको सारथि बन्न सकोस् । शुभकामना ।

दमन राई

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, खोटाङ

मानव अधिकार उल्लङ्घन र अपराधका घटना समावेश गरी इन्सेकले प्रत्येक वर्ष नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक सार्वजनिक गर्दै आएको छ । मानव अधिकार संस्कृतिको विकासबिना सभ्य मुलुकको परिकल्पना गर्न सकिँदैन । सरोकारवालाहरू यस सम्बन्धमा निरन्तर सचेत एवम् क्रियाशील हुन जरुरी छ । मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण एवम् परिपूरणको पहिलो दायित्व राज्यको हुन्छ । आफूले गरेका प्रतिबद्धता राज्य पक्षले पूरा गर्नुपर्ने हुन्छ । राज्यले आफ्नो दायित्व पूरा गरे/नगरेको सम्बन्धमा निगरानी गर्ने प्रमुख भूमिका मानव अधिकारको क्षेत्रमा काम गर्ने क्रियाशील सङ्घ/संस्थाको रहन्छ । यस विषयमा इन्सेकले आफ्नो भूमिका विगतदेखि नै राम्ररी निर्वाह गर्दै आएको छ ।

सुमित्रादेवी राई

मानव अधिकार अधिकृत

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, प्रदेश १ शाखा कार्यालय, खोटाङ

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमार्फत् इन्सेकले समाजमा भएका मानव अधिकार हननका घटनालाई दस्तावेजीकरण गर्दै प्रकाशन गरी पीडितलाई न्याय र पीडकलाई कानुनी दायरामा ल्याउन अग्रणी भूमिका खेलेको छ । मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूलाई विगतमा भन्ने चुस्त र दुरुस्तरूपमा दस्तावेजीकरण गर्दै यो पुस्तक निरन्तर प्रकाशित होस् । शुभकामना ।

विमलकाजी श्रेष्ठ

अध्यक्ष, गैरसरकारी संस्था महासङ्घ, खोटाङ

सामाजिक न्याय र मानव अधिकार रक्षाका लागि प्रतिबद्ध इन्सेकले बर्सेनि प्रकाशन गर्दै आएको

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले राज्य र गैरराज्य पक्षबाट भएका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनालाई यथार्थपरक तथा निष्पक्ष ढङ्गले उल्लेख गर्दै त्यस्ता घटना न्यूनीकरणमा भूमिका खेली सरोकारवाला पक्षलाई सजग गराउँदै आएको छ ।

बबी चाम्लिङ

प्रमुख, जिल्ला समन्वय समिति, खोटाङ

मानव अधिकार वर्ष पुस्तक मूलतः मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूको गहिरो अध्ययन सहितको दस्तावेज हो । केही अन्य निकाय वा संघ संस्थाहरूबाट आ-आफ्नो उद्देश्यअनुसार घटना विवरण राख्ने र सार्वजनिक गर्ने भएको पाइए पनि इन्सेकबाट प्रकाशित यस पुस्तकलाई गहन र विश्वसनीय मानिएको छ । यस पुस्तकमा मानव अधिकारसँग सम्बन्धित धेरै क्षेत्रको अध्ययन र विश्लेषण गरिएकोले सम्बन्धित सबैमा आफ्नो कर्तव्य र भूमिका निर्वाह गर्न तथा दायित्व बोध गर्न सकारात्मक दवाव सृजना गरेको छ । पुस्तकले मानव अधिकारको संरक्षणमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरेको छ ।

कमलबहादुर चेम्जोङ

अध्यक्ष, नेपाल बार एसोसिएशन, पाँचथर

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले जिल्लामा भएका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूलाई प्रस्तुत गर्ने कार्य गरिरहेको छ । महिला, बालबालिकामाथि भएका अधिकार हनन, मानव हत्या जस्ता घटना साथै आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारका विषयमा जिल्ला तहमा पनि बहस गर्ने थलो सृजना गरेको छ । मानव अधिकारको समग्र विषयमा राज्य र नागरिकमा दायित्व बोध गराउने काम पनि भएको छ । इन्सेकले गरेको घटना अभिलेखीकरण, छलफल आदिले सरोकारवालाको ध्यानाकर्षण भएको छ ।

गणेशप्रसाद बराल

प्रमुख जिल्ला समन्वय समिति, इलाम

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक मार्फत इन्सेकले मानव अधिकार प्राप्तीमा गरेको योगदानप्रति खुसी व्यक्त गर्न चाहान्छु । आफ्नो अधिकारप्रतिको सजगता र अरुको अधिकारको सम्मान गर्ने संस्कृतिको विकास गर्दै विश्व बन्धुत्व, भाइचारा, सहकार्य र सहअस्तित्वको निर्माणमा सबै नागरिकहरूलाई ऐक्यबद्ध बनाउनु हामी सबैको कर्तव्य एवम् दायित्व ठानेको छु । करिब साढे दुई दशकदेखि राज्य एवम् यसका निकायहरूलाई मानव अधिकार संरक्षणमा सहयोग एवम्

खबरदारी गर्ने अग्रणी सामाजिक संस्था इन्सेकलाई आगामी दिनमा मानव अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्धन अभियानमा सफलता मिलोस्।

श्रवण कुमार तिमिल्सिना
प्रमुख जिल्ला अधिकारी, इलाम

मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनाहरूको दस्तावेजका रूपमा नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक भन्दा भरपर्दो अभिलेख कहिँ पाइँदैन। आफ्ना प्रतिनिधिहरू मार्फत घटनाहरूको सङ्कलन मात्र नभएर जिल्ला र केन्द्र तहमा पनि पर्याप्त छलफलपछि प्रकाशन हुने यस वर्ष पुस्तकले मानव अधिकारको संरक्षणमा ठूलो भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छ। पछिल्लो समय यस पुस्तकमा सरकारी निकायले दिएका जानकारीहरू मात्र समावेश गरिएको पाइन्छ। कतिपय मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू सरकारी निकायसम्म नपुगेको पनि हुन सक्छ। पुगेका घटनाहरू पनि कतिपय सत्यताभन्दा बाहिर पनि हुन सक्छ। यसैले सबै घटनाहरूलाई समेट्न सक्तियो भने यस पुस्तकको उपादेयता अझ बढेर जाने देखिन्छ।

सटेन्द्र जेबेगु
केन्द्रीय सदस्य, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, भुवा

नेपालमा मानव अधिकारको विद्यमान अवस्था उजागर गर्ने तथा मानव अधिकारका सम्बन्धमा सम्बन्धित पक्षलाई सचेत एवम् जागरूक गराउन इन्सेकबाट प्रकाशन हुने मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको महत्त्वपूर्ण भूमिका छ। मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनालाई प्रकाश गर्ने तथा विभिन्न निकाय क्षेत्रबाट हुने मानव अधिकारको क्षेत्रलाई थप संवेदनशील, जवाफदेही र उत्तरदायी बनाउनुका साथै आमनागरिकमा मानव अधिकारको अवस्थाको बारेमा जानकारी दिने भएकोले यस पुस्तकले निर्वाह गरेको भूमिका महत्त्वपूर्ण छ।

खिलनाथ रेग्मी
न्यायाधीश, जिल्ला अदालत भुवा

मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको माध्यमबाट नेपालमा के कस्ता मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना भएका छन् ? मानव अधिकार उल्लङ्घनको कस्तो छ ? भन्ने सूचना प्राप्त हुन्छ। यसले मानव अधिकारको रक्षाका लागि राज्यलाई आवश्यक नीति तय गर्न सघाउ पुऱ्याएको छ। मानव अधिकार रक्षा गर्न राज्यलाई खबरदारी गर्ने इन्सेकको यो अभियानको निरन्तर सफलताको शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

सोमनाथ पोर्तेल
प्रमुख, जिल्ला समन्वय समिति भुवा

कानुनी राज्यको सफलताको महत्त्वपूर्ण सूचक मानव अधिकारको संरक्षण हो। यो विषय राज्यको जुनसुकै कार्यप्रणालीसँग जोडिएको छ। इन्सेकले नेपालको मानव अधिकारका क्षेत्रमा भएका कार्यहरूको दस्तावेजीकरण गरिरहेको छ। यो राज्यका लागि पनि गर्वको विषय हो। आगामी दिनमा मानव अधिकार र सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा इन्सेकले सशक्त भूमिका खेल्न सकोस्।

भीमप्रसाद ढकाल
एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, भुवा

इन्सेकले मानव अधिकारका घटना सङ्कलन गरी सन् १९९२ देखि २६ वटा वर्ष पुस्तक प्रकाशन गर्नु सामान्य कुरा होइन। नेपालको संविधान २०७२, मा आदिवासी, जनजाति, महिला, दलित, मधेसी, मुस्लिम, पिछडिएको जाति, वर्ग, लिङ्ग र समुदायका अधिकारलाई लिपिबद्ध गरिएको छ। उनीहरूका आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारका विषय संविधानमा लिपिबद्ध अधिकारको प्रभाव इन्सेकको वर्ष पुस्तकमा पनि देख्न सकिन्छ। प्रत्यक्ष रूपले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना र राजनीतिक अधिकारका मुद्दा मात्र होइन, नागरिकका आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारका मुद्दा पनि इन्सेकले वर्ष पुस्तकमा समेटेको छ। मानिसका आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकार जस्ता विषय अब मानव अधिकारका मुल मुद्दा बन्न सक्नु पर्दछ। इन्सेकले यी मुद्दा उठान गरेको छ तर अब यसलाई मूल मुद्दा बनाउनु सान्दर्भिक हुन्छ।

तारामणि सापकोटा
अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ भुवा, शाखा

मानव अधिकार र सामाजिक न्यायका निम्ति क्रियाशील अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) ले सन् १९९२ देखि नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशन गर्दै आएको छ। नेपालमा मानव अधिकारको अवस्था, यसको विकासक्रम र राज्यले मानव अधिकारप्रति निर्वाह गरेको जवाफदेहिता र भूमिकाका बारेमा अध्ययन गर्ने जो कोहीका लागि पनि महत्त्वपूर्ण दस्तावेजका रूपमा रहेको छ। वर्ष पुस्तक, घटनाहरूको सिमिलेवार संकलन मात्र होइन। यसले राज्यको जवाफदेहितालाई तिखेर बनाउन पेचिलो दवाब पनि सृजना गरेको छ। घटना, घटनाका प्रकृति र अपराधका स्वरूपहरूको वृत्तत अध्ययन गर्नसमेत वर्ष पुस्तक सफल छ।

विष्णुप्रसाद खरेल
उपाध्यक्ष, मानव अधिकार रक्षक परिषद, प्रदेश १

मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले नेपालको मानव अधिकार अवस्थाको तथ्यपरक विश्लेषण गर्दै आएको छ । मानव अधिकार अवस्था तथा घटनाको अभिलेखीकरण हुने, सूचीकरण हुने र सार्वजनिकीकरण गर्ने कामले नेपालको मानव अधिकार अवस्था अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा पुन्याउन पुस्तकको महत्त्व रहेको छ । त्यसैले यो पुस्तक नेपालको मानव अधिकारको दस्तावेजकारूपमा रहँदै आएको छ ।

जीवन धिमिरे

मन्त्री, सामाजिक विकास मन्त्रालय, प्रदेश १

नेपालको सुन्दरभमा मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको महत्त्व धेरै छ । मानव अधिकारका हरेक घटनालाई दस्तावेजका रूपमा राखेको छ । पुस्तकले मानव अधिकारका क्षेत्रमा समस्या, चुनौती र समाधानका उपायहरू पनि जानकारी गराउँछ । महिलामाथि हुने हिंसाका घटनाको ग्रामीण क्षेत्रसम्म पुगेर उजागर गर्न पुस्तक सफल भएको छ । यो पुस्तकले तिनै तहका सरकारका लागि आगामी दिनमा मानव अधिकार संरक्षण र संवर्द्धनमा सहयोगीको हुने छ । विगत २६ वर्षदेखि निरन्तर पुस्तक प्रकाशन हुनु सामान्य होइन । यो निरन्तरताले नै पुस्तकको महत्त्व दर्शाएको छ ।

भीम पराजुली

प्रमुख, विराटनगर महानगरपालिका

महिलामाथि हुने हिंसा, बलात्कार जस्ता घटना धेरै हुने र केही घटना हेर्दा न्याय पाउन नसकेको अवस्था देखिन्छ । घटनाको गहिराइसम्म पुगेर बाहिर ल्याउन र न्याय दिलाउन इन्सकले भूमिका निर्वाह गरेको देखिन्छ । यो पुस्तकका कारण मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना न्यूनीकरण गर्न मद्दत पुगेको छ ।

सरस्वती पोखरेल

उपसभामुख, प्रदेश सभा, प्रदेश १

इन्सेकले प्रकाशन गरेको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक नेपालको मानव अधिकार संरक्षण र संवर्द्धनका लागि महत्त्वपूर्ण छ । मानव अधिकारको रक्षाका लागि राज्यको भूमिका सदैव रहन्छ । राज्यको भूमिकालाई सशक्त बनाउन वर्ष पुस्तकले महत्त्वपूर्ण कार्य गरेको छ ।

राजन अधिकारी

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सुनसरी

वर्ष पुस्तकमा अधिकारको कुरा भन्दा अहिले अपराधका पनि घटनाहरू बढी समावेज भएको जस्तो छ । देशका गरीब, विपन्न, सिमान्तकृत समुदायको गाँस, बास र कपासका कुराहरूको विषय वर्ष पुस्तकमा

उठान गर्न आवश्यक छ ।

रघुनाथ मेहता

राजपा, सुनसरी

इन्सेकको वर्ष पुस्तक पत्रकारका लागि स्रोत बनेको छ । पुस्तकले सत्यतथ्य र वास्तविकतामा आधारित रहेर मानव अधिकारका क्षेत्रमा गरेको पैरवी अमूल्य छ ।

अमर खड्का

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ सुनसरी शाखा

राज्य वा गैरराज्यका तर्फबाट भएका मानवप्रतिको दुर्व्यवहार तथा अधिकार हनन र उल्लङ्घनका घटनाहरूको अभिलेखिकरण गरेर निकालिएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक- २०१९ निकै उपयोगी हुने अपेक्षा गरेको छु । वर्ष पुस्तक नयाँ अड्क प्रकाशन गर्ने तयारी गरेको सूचनाले म हर्षित छु ।

गोपाल राजभण्डारी

प्रमुख, जिल्ला समन्वय समिति, सुनसरी

इन्सेकले नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशन गरेर देशलाई नै गुन लगाएको छ । देशभरका आफ्नै प्रतिनिधिमाफत स्थानीयस्तरमै सुक्ष्म रूपले घटनाको अभिलेखिकरण गरी अर्धवार्षिक र वार्षिक रूपमा जिल्ला स्थित सरोकारवाला निकायहरूसँग समीक्षा गरी मात्रै प्रकाशन गर्ने गरिएको वर्ष पुस्तक नेपालको नमुना पुस्तक र उपयोग स्रोत सामग्री समेत बनेको छ ।

देवकृष्ण यादव

शिक्षक, सुनसरी

मानव अधिकार मानिसको गाँस, बास र कपाससँग सम्बन्धित जन्मसिद्ध अधिकार हो । यो शासकको अधिकार होइन । यो विश्वव्यापी चासोको विषय हो । सामाजिक अन्धविश्वास, परम्परागत संस्कार र हिंसा मानव अधिकारका क्षेत्रमा देखिएका समस्या हुन् । यससँग सम्बन्धित घटनालाई इन्सेकले उजागर गरिदिएर राज्यका संयन्त्रहरूलाई मानव अधिकार प्रत्याभूतिका लागि संवेदनशील हुन तथा मानव अधिकार प्रवर्धनमा थप योगदान दिइरहेको छ ।

दिलकुमार वर्देवा

सेस्तेदार, जिल्ला अदालत, सप्तरी

इन्सेकले प्रकाशन गर्ने नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूको वस्तुनिष्ठ अध्ययन र विश्लेषण गरी मानव अधिकारको यथार्थता भल्काउने गरेको छ ।

लोकतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको मेरुदण्डका रूपमा मानव अधिकारलाई आत्मसात गरिनुपर्छ । मानव अधिकारको यथार्थ धरातल चित्रण गर्ने कार्यमा यस पुस्तकले खेलेको भूमिका सराहनीय छ । कतिपय घटनालाई मानव अधिकारसँग जोडेर नागरिक दायित्वबोध नगरी सस्तो लोकप्रियताका लागि अतिरञ्जित बनाउने गरिन्छ । त्यसतर्फ सचेत हुन जरुरी छ ।

राजेन्द्र बिष्ट

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सप्तरी

मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाको सत्यतथ्यबारे सरोकारवालाबीच छलफल गराइ सार्वजनिक गर्ने हुँदा राज्य र सरोकारवालालाई मानव अधिकारबारे सचेत र जिम्मेवार बन्न उल्लेखनीय भूमिका खेलेको महसुस गरेको छु । यसले अनुसन्धानका क्रममा प्रहरी हिरासतमा रहेका थुनुवा र कारागारका कैदी/बन्दीको मानव अधिकारका विषय पनि समेट्न सकेमा अभूतै राम्रो हुने थियो ।

रामप्रसाद गौतम

कानुनी सहायता अधिकृत, जिल्ला कानुनी सहायता समितिको कार्यालय, सप्तरी

इन्सेकद्वारा नियमितरूपले प्रकाशित मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले विभिन्न घटना समेटेको हुँदा आवश्यक परेको बेला घटनाबारे पूर्णरूपले जानकारी लिन सजिलो बनाएको छ । आउँदा दिनमा पनि यस्तै किसिमले पूर्णरूपमा चित्रण गर्नेखालका घटनाविशेषलाई लिएर अगाडि बढाउँदै थप सफलता र निरन्तरता पाओस् ।

मनीषा सिम्खडा

फोकल पर्सन, अस्पतालमा आधारित लैङ्गिक हिंसासम्बन्धी एकद्वार सङ्कट व्यवस्थापन केन्द्र गजेन्द्रनारायण सिंह सगरमाथा अञ्चल अस्पताल

देशभर भएका मानव अधिकारसँग सम्बन्धित घटना सङ्कलन गरी प्रकाशित हुने नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक एक महत्त्वपूर्ण दस्तावेज हुनुका साथै देशको मानव अधिकार अवस्थाको सूचक पनि हो । तर कतिपय घटनालाई मानव अधिकारसँग जोडेर दायित्वभन्दा बाहिर रहेर अतिरञ्जित बन्ने अवस्थानआओस् भन्नेमा सचेत हुनु जरुरी छ । समग्रमा यस्ता महत्त्वपूर्ण दस्तावेजले सम्बन्धित सबै पक्षलाई मानव अधिकारका क्षेत्रमा अभूतै बढी जिम्मेवार र सचेत बनाउने विश्वास लिएको छु ।

जीवनकुमार श्रेष्ठ

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सिरहा

इन्सेकले लामो समयदेखि प्रकाशन गर्दै आएको वर्ष पुस्तकले सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिहरूलाई जवाफदेही र उत्तरदायी तुल्याउन महत्त्व पुग्नेछ । प्रकाशित पुस्तकमा उल्लिखित घटनाले समग्र मानव अधिकारको स्थिति आकलन गर्नसमेत सहयोग पुग्नेछ । यसबाट मानव अधिकार संरक्षण संवर्द्धनका लागि आगामी योजना बनाउन योगदान हुनेछ । भएका घटनाका अतिरिक्त संवेदनशील विषयमा भए/गरेका सकारात्मक उपलब्धिहरू पनि समावेश हुन सके कानुन कार्यान्वयन तहमा थप प्रेरणा पुग्नेछ ।

प्रदीपराज कँडेल

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धनुषा

इन्सेकले प्रकाशन गर्दै आएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले नेपालको मानव अधिकारको अवस्था फल्काउँछ । जिल्लामा मानव अधिकार रक्षाका लागि इन्सेकले खेलेको भूमिका महत्त्वपूर्ण छ । नेपाल प्रहरी जनताको शान्ति, सुरक्षा र अपराध अनुसन्धान गरी आधारभूत मानव अधिकारको संरक्षण एवम् संवर्द्धनतर्फ लक्षित एवम् निर्देशित हुँदै आएको छ । यसरी नै मानव अधिकारका घटनाहरू अभिलेखीकरण गरी जनताको अधिकार सुनिश्चित गर्न आउने वर्षमा पनि यो वर्ष पुस्तक प्रकाशन भइरहोस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्छु ।

गोविन्द थपलिया

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, धनुषा

इन्सेकको प्रत्येक वर्ष मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू अभिलेखीकरण गर्ने कार्य सराहनीय छ । अहिले समाजमा देखिएका धेरैजसो घटनामा मानवीय संवेदनशीलतामा समेत कमी आएको देखिएको हुँदा मानव अधिकारसम्बन्धी प्रवर्द्धनात्मक क्रियाकलाप र जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू इन्सेकले ग्रामीण क्षेत्रहरूमा गर्नुपर्छ ।

सुरेशप्रसाद सिंह

सभापति, जिल्ला समन्वय समिति, महोत्तरी

मानव अधिकार हननका घटना सङ्कलन, विश्लेषण र समय समयमा सार्वजनिक गर्ने कार्यले हामी सरोकारवाला निकायलाई अभूतै बढी जिम्मेवार बनाएको छ । मानव अधिकारको थप प्रत्याभूति गराउन प्रहरीलाई मानव अधिकारसम्बन्धी तालिम तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम पनि इन्सेकले सञ्चालन गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

खगेन्द्रप्रसाद खड्का

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, महोत्तरी

इन्सेकले प्रकाशन गर्ने गरेको वर्ष पुस्तक मानव अधिकारका हिसाबले एकदम उपयोगी छ । मानव अधिकारको चेतना, ग्रामीण भेगका सीमान्तकृत वर्गसम्म पुऱ्याउन सके पुस्तक प्रकाशनले राम्रो प्रभाव पार्न सक्थ्यो । मानव अधिकार संरक्षण र संवर्द्धनका लागि वर्ष पुस्तकमा समेटिएका तथ्याङ्कले समस्त पाठक वर्गमा मानव अधिकारका घटना र तिनको समाधानका लागि सरोकारवाला निकायले पनि आफूलाई सच्याउने मौका पाउने छन् ।

उमेशकुमार ढकाल

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, जिल्ला प्रशासन कार्यालय,
महोत्तरी

मानव अधिकारको रक्षालाई जोड दिने पत्रकारिता क्षेत्रलाई समेत सहयोग पुग्नेगरी इन्सेकले काम गरिरहेको छ । घटना सङ्कलनमात्र नभई नागरिकलाई आफ्नो अधिकार, नीति तथा नियम जानकारी दिन सक्नेगरी काम गर्न आवश्यक छ ।

कमलेश मण्डल

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, महोत्तरी

मानव अधिकार अन्तर्राष्ट्रिय कानुन, देशको मूल कानुन, समाज र संस्कृतिसापेक्ष हुन्छ । यो अधिकार प्राथमिकताका आधारमा निरन्तर चल्ने प्रक्रिया हो । मानव अधिकार व्यक्तिको अस्मिता, प्रतिष्ठा र महत्त्वसँग जोडिएको हुन्छ । समाजका हरेक व्यक्तिको अन्तरनिहित नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार, आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारको सुनिश्चितता गर्ने दायित्व राज्यको हो । कहिलेकाहीँ यी अधिकारमध्ये कुनै अधिकारको संरक्षण गर्दा प्राथमिकता प्राप्त अधिकारको संरक्षण गर्ने क्रममा अन्य अधिकारको पूर्ण प्रत्याभूति नहुन सक्छ । यसलाई प्राथमिकतामा आधारमा संरक्षण र संवर्द्धन गरिनुपर्छ । नागरिकको मानव अधिकार संरक्षणमा राज्यको मुख्य दायित्व रहे पनि समाजका सबै वर्ग राजनीतिक दल, उद्योगी, व्यापारी, पत्रकार र नागरिक समाजलायत सबैको दायित्व रहने भएको हुँदा राज्यका तर्फबाट मानव अधिकारको संरक्षण गर्न आफ्नो तर्फबाट सदैव तत्पर रहेको र सबै क्षेत्रबाट सहयोगको अपेक्षा गरेको छु ।

लोकनाथ पौड्याल

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, जिल्ला प्रशासन कार्यालय,
रौतहट

हरेक वर्ष इन्सेकले प्रकाशन गर्दै आएको मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रशंसनीय छ । यस पुस्तकले सरोकारवाला निकायलाई मानव अधिकारप्रति सजग र

सतर्क तुल्याउँछ । घटना हुनु आफैँमा मानव अधिकार उल्लङ्घन होइन तर त्यस घटनाको उचित न्याय भएन भने त्योचाहिँ मानव अधिकार उल्लङ्घन हो । आगामी दिनमा इन्सेकको शिक्षा, स्वास्थ्य र आवास जस्ता विषयवस्तु वर्ष पुस्तकमा समावेश गर्नुका साथै कर्तव्यको पालना गर्नुपर्ने कुराहरू पनि समावेश होस् भन्ने लाग्छ ।

केदार ढकाल

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, रौतहट

देशभरका मानव अधिकारसँग सम्बन्धित घटना समेटेर नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशन गर्नु आफैँमा चुनौतीपूर्ण र सराहनीय कार्य हो । नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक आफैँमा महत्त्वपूर्ण दस्तावेजका रूपमा रहेको छ । मानव अधिकारप्रति प्रतिबद्ध सबै पक्षलाई मानव अधिकार संरक्षणको अभियानमा समेत यस पुस्तकले गर्दा थप सहयोग प्राप्त भएको छ ।

रञ्जितसिंह राठौर

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बारा

इन्सेकले हरेक वर्ष नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशन गरी घटनाको अभिलेख राख्ने कार्यको निरन्तरता दिएकाले खुसी लागेको छ । प्रकाशित पुस्तक इन्सेक तथा समाजका लागि गहना हुन् भन्ने विश्वास लिएको छु । मानव अधिकार वर्ष पुस्तक महत्त्वपूर्ण दस्तावेज हो । मानव अधिकारसँग जोडिएका घटनाले स्थानीय तह, प्रदेश र नेपालको मानव अधिकारको वर्तमान अवस्थाक चित्रण गर्ने प्रयास गर्ने गरेको छ । मानव अधिकारको क्षेत्र गम्भीर विषय भएकाले सरोकारवालाले अभै बढी परिश्रम गर्न जरुरी छ । स्थानीय नागरिक, सुरक्षा निकाय, सरकारी तथा गैरसरकारी सङ्घ/संस्थाहरूसँग सहकार्य गर्दै कानुनी राज्य स्थापना गर्न इन्सेकको भूमिका महत्त्वपूर्ण हुनेछ भन्ने आशा गरेको छु । अन्तमा, मानव अधिकारसम्बन्धी जिल्लागत विवरण प्रकाशनले जिल्लास्तरीय संयन्त्रलाई सचेत बनाउन सहयोग पुग्ने अपेक्षा राख्दै पूर्ण सफलताको कामना गर्छु ।

गणेशप्रसाद भट्टराई

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, बारा

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक समग्र मानव अधिकारका घटनाको संगालो हो भन्ने मेरो बुझाइ छ । देशभर विभिन्न पक्षबाट भएकका मानव अधिकारका घटना, ज्यादतीको जानकारी दिने उपयोगी पुस्तक हो यो ।

डवल पाण्डे

प्रमुख, जिल्ला समन्वय समिति, दोलखा

गाउँ बस्तीसम्मका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाका विषय अध्ययन र सत्यतथ्य उजागर गरी इन्सेकले ऐनाको काम गरेको छ। मेहनतका साथ सन् १९९२ देखि वर्ष पुस्तक तयार गरी प्रकाशन गरिने भएकोले घटना यथार्थ लाग्छन्।

सरोज उप्रेती

अध्यक्ष, नेपाल बार एसोसियशन, दोलखा

अभैसम्म पनि गाउँबस्तीका मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटना समावेश गर्न सकिएको छैन। गाउँका कुनाकुनाका घटनालाई समावेश गर्ने काम आगामी दिनमा हुने नै छ। सूचनाको हकको बारेमा समेत यस पुस्तकले स्थान दिन सक्नु पर्दछ। मानव अधिकारका सबै पक्षलाई समेट्न सकोस्।

जीवन लामा

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, दोलखा

इन्सेकले प्रकाशन गर्दै आएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक देशमा वर्षभर भएका मानव अधिकार उल्लङ्घन एवम् ज्यादतीका घटनाको समग्र चित्रण गर्ने एउटा निष्पक्ष दस्तावेज हो। यसले राज्य पक्षलाई सजग बनाई पीडित पक्षलाई राहत र पीडकलाई निरुत्साहित बनाउन महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छ। नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक एउटा किताब मात्रै होइन नेपालको मानव अधिकारको अवस्थाको जीवित इतिहास हो। पुस्तक प्रकाशन इन्सेकले गरेको भए पनि यो सबै साभा दस्तावेज हो।

रामहरि घिमिरे

अध्यक्ष, गैरसरकारी संस्था महासङ्घ, ललितपुर

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१८ पढ्ने अवसर मिल्यो। पुस्तक अध्ययन गर्दा नेपाललले मानव विकासका दृष्टिकोणले केही क्षेत्रमा प्रशंसनीय उपलब्धि हासिल गरेको पाइयो। सरकारले दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्ने मामलामा प्रतिबद्धता व्यक्त गरेको छ। मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमार्फत इन्सेकले सरकारलाई सही बाटोमा लैजान मार्गदर्शन गरिरहेको छ।

नेपालको नयाँ संरचनालाई आत्मसाथ गरी सात प्रादेशिक खण्डमा पुस्तक रूपान्तरित गरेको छ। स्थानीय सरकारको संवैधानिक अवधारणाले मुर्त रूप पाएको नेपालमा इन्सेकले ७७ ओटै जिल्लाका मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनाका बारेमा सत्यतथ्य सहित जिल्ला प्रतिनिधिमार्फत सङ्कलन गरी वार्षिक रूपमा पुस्तक प्रकाशन गर्दै आएको छ।

खड्गबहादुर खत्री

प्रमुख, कमलामाई नगरपालिका, सिन्धुली

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१८ अध्ययन गर्न पाउँदा मलाई खुशी लागेको छ। मानव अधिकारको क्षेत्रमा क्रियाशील संस्था इन्सेकले मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनाको अभिलेख तयार पारी पुस्तकका रूपमा घटना र तथ्याङ्क सार्वजनिक गर्ने गरेको छ। पुस्तकले सामाजिक न्याय र मानव अधिकार प्राप्तिका लागि योगदान पुऱ्याउने अपेक्षा गरेको छ। मानव अधिकार वर्ष पुस्तकहरू द्वन्द्वपीडितको न्याय र परिपूरणका लागि प्रमाणको रूपमा उपयोग भएको पाएको छ। प्रकाशित पुस्तक सङ्ग्रहणीय मात्रै छैन पठनीय पनि छ।

रुद्रबहादुर खडका, सिन्धुली

केन्द्रीय सदस्य, मानव अधिकार एलाइन्स
केन्द्रीय समिति

वर्ष पुस्तकमा यौन हिंसा र बहुविवाहका कुरा समेटिए पनि घरैले हिंसाका विषयमा विस्तृतरूपमा आउन सकेको छैन। घरैले हिंसामा परेका महिला आफ्ना कुरा बाहिर ल्याउन पनि नसक्ने अवस्थामा छन्। यसलाई विस्तृतरूपमा वर्ष पुस्तकमा समेट्न सके यस्ता घटना न्यूनीकरण हुन्थे। सूचनाको हकको विषयमा पनि नागरिकलाई जानकारी छैन। नागरिकले पर्याप्त रूपमा कानुनी विषयमा जानकारी प्राप्त गर्न सके अधिकार उल्लङ्घनको क्रम पनि घट्ने थियो। समग्रमा वर्ष पुस्तक मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना अभिलेखीकरणको महत्त्वपूर्ण दस्तावेज बनेको छ।

सावित्री भट्ट

महिला मानव अधिकार रक्षक सञ्जाल, गोरखा

वर्ष पुस्तक यस्तो दस्तावेज हो जसले मानव अधिकार हननका घटना चित्रित गरिदिन्छ। विशेषतः भूकम्पको केन्द्रविन्दु गोरखामा अभै पनि वास्तविक भूकम्पपीडितहरूले अनुदान प्राप्त गर्न नसकेका थुप्रै उदाहरण छन्। त्यस्तै भूमिहीन सुकुमबासीको अवस्था उस्तै दर्दनाक छ। राज्यले जोखिमपूर्ण भनेका ठाउँका भूकम्पपीडितहरू जोखिम मोलेर बस्न बाध्य छन्। यस्ता घटनालाई इन्सेकले वर्ष पुस्तकमार्फत प्रकाशन गर्न जरुरी छ। यस्ता विषयवस्तुलाई वर्ष पुस्तकमा समावेश गर्दा पुस्तकको महत्त्व भनै बढ्ने लाग्छ।

महेन्द्र नेपाल

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, गोरखा

मानव अधिकारका क्षेत्रमा क्रियाशील सङ्घ/संस्था सदरमुकाममा केन्द्रित हुनुभन्दा पनि गाउँगाउँमा गई नागरिकलाई मानव अधिकारका विषयमा प्रशिक्षित गर्नुपर्छ। समग्रमा वर्ष पुस्तक अभिलेखीकरणको महत्त्वपूर्ण दस्तावेज बनेको छ।

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१९ का लागि इन्सेकलाई शुभकामना ।

दीपक श्रेष्ठ

उपाध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ जिल्ला शाखा, गोरखा

वर्ष पुस्तकले मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनालाई उजागर गर्दै दण्डहीनता अन्त्य गर्न सहयोग पुऱ्याइरहेको छ । यो पुस्तकले घटनालाई सरोकारवालासमक्ष पुऱ्याई दोषीलाई कानुनी कारबाही र पीडितलाई न्याय दिलाउने कार्यमा समेत योगदान पुऱ्याउँदै आएको छ । मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू उजागर गर्दा राज्य पक्षबाट भएका घटना मात्रै नभई गैरराज्य पक्ष वा समूह र व्यक्तिबाट हुने अन्य प्रकारका घटना पनि पुस्तकमा समेट्न आग्रह गर्छु ।

वीरबहादुर बुढा मगर

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, म्याग्दी

इन्सेकले प्रत्येक वर्ष मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशन गरेर देशको समग्र मानव अधिकारबारे यथार्थ जानकारी गराउने प्रयास गरेको छ । त्यो निकै सराहनीय छ । नेपालको सबै जिल्लामा भएका वर्षभरका मानव अधिकारसँग सम्बन्धित घटना एकै पुस्तकबाट हेर्न पाउनु निकै राम्रो हो तर पनि यसमा सबै क्षेत्रका अधिकार अनि कर्तव्यबारे पनि विस्तृतरूपमा समावेश गर्न सकेको खण्डमा सुनमा सुगन्ध हुने थियो ।

लीलाधर अधिकारी

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, म्याग्दी

वर्षभरका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना समेटेर इन्सेकले प्रकाशन गर्दै आएको मानव अधिकार वर्ष पुस्तक अध्ययन गर्दा यसलाई मानव अधिकारको वार्षिक अवस्थाबारे जानकारी लिनका लागि एउटा महत्त्वपूर्ण सूचक प्रदान गर्ने व्यवस्थित दस्तावेजका रूपमा लिन सकिन्छ । पुस्तकका माध्यमबाट उजागर हुने मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूको अध्ययन तथा जानकारीपश्चात मानव अधिकारबारे सचेतना आउनुका साथै यस्ता घटना न्यूनीकरणमा सकारात्मक टेवा पुगेको पाइन्छ ।

वर्ष पुस्तकले सरोकारवाला निकायहरूलाई अभि जिम्मेवार बनाउँदै मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण र प्रबर्धनमा अभि महत्त्वपूर्ण योगदान पुग्ने विश्वासका साथ मानव अधिकारको क्षेत्रमा निरन्तर क्रियाशील संस्था अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) को अभि उत्तरोत्तर प्रगतिको शुभकामना प्रकट गर्छु ।

गोविन्दबहादुर नेपाली

राजनीतिक सल्लाहकार, मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, गण्डकी प्रदेश पोखरा

मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१९ का लागि अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र इन्सेकलाई शुभकामना । यस प्रदेशमा मानव अधिकारका क्षेत्रमा निम्न विषयलाई वर्ष पुस्तकमार्फत् सम्बोधन गर्न सकिएमा मात्रै मानव अधिकारमैत्री समाज निर्माण हुन सक्छ । मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा पीडितमार्फत उजुरी कम आउने हुँदा सोतर्फ स्थानीय स्तरसम्म मानव अधिकारसम्बन्धी अनुशिक्षण तालिम सञ्चालन गर्न आवश्यक देखिन्छ । मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमा घटनाहरूको सत्यता उजागर गर्नुका साथै पीडितसँगको पहुँच अभि बढाउनुपर्ने देखिन्छ । मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमा पीडितलाई सहानुभूति नभई समानुभूति महसुस गराउन आवश्यक छ । मानवको नैसर्गिक अधिकार र जीवनसँग सम्बन्धित घटनाक्रमलाई उजागर गरी घटना प्रेषित गर्नु सान्दर्भिक हो तर घटनाको वास्तविक तथ्यलाई किताबमा विश्लेषण गर्नु पनि आवश्यक हुन्छ ।

कृष्णकुमार कार्की

डिएसपी, मानव अधिकार शाखा, गण्डकी प्रदेश प्रहरी कार्यालय

सबै प्रकारका विभेद अन्त्य गरी सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्ने क्रममा राज्यतर्फ एवम् अन्यतर्फबाट मानव अधिकार उल्लङ्घनमा भएका गतिविधि उजागर गर्दै लोककल्याणकारी राज्य स्थापना गर्न कानुन र न्यायका मान्य सिद्धान्तहरूको पालना गरी दण्डहीनता अन्त्य गर्न यो मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको भूमिका प्रभावकारी रहोस् भन्ने कामना गर्छु ।

नन्दप्रसाद आचार्य

स्नेहदा, जिल्ला अदालत, स्याङ्जा

वर्ष पुस्तकले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाको यथार्थ चित्रण गरेको पाइन्छ । यस पुस्तकमा उल्लिखित सामग्री र सन्दर्भहरू समयसापेक्ष सदुपयोग तथा मानव अधिकारका क्षेत्रमा काम गर्ने सरोकारवालालाई अत्यन्त उपयोगी रहेकाले खोजकर्ताहरूका लागि यो पुस्तक अत्यन्त महत्त्वपूर्ण छ । इन्सेकले मानव अधिकारको क्षेत्रमा चलाएको अभियानले सफलता पाउँदै जाओस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

यादव ढकाल

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, लमजुङ

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमा दिइएका सूचना मानव अधिकारको संरक्षण र प्रबर्द्धन गर्ने सन्दर्भमा राज्यका निकायहरूले गरेका काम कारबाही के/कति प्रभावकारी छन् ? पीडितले न्यायको अनुभूति गर्न पाए वा पाएनन् ? कस्ता/कस्ता किसिमका उजुरी

मानव अधिकार उल्लङ्घन भएका उजुरीका रूपमा राज्यका निकायहरूमा दर्ता हुनु पुगे ? त्यस्ता उजुरीहरूमा राज्यको निकायले के/कस्तो काम कारबाही गरे ? भन्ने सन्दर्भमा दिएका सूचना अत्यन्तै खोजमूलक र अनुसन्धानमूलक भएको मैले पाएको छु । सूचनाका आधारमा राज्यका निकायहरूलाई मानव अधिकारको संरक्षण र प्रबर्द्धन गर्ने सन्दर्भमा अभूत बढी भक्ककाउने, अभूत बढी क्रियाशीलता ल्याउने कार्यमा पुस्तकमा भएका विषयवस्तुले अभूत बढी जिम्मेवार बनाउँछन् भन्ने लाग्छ ।

कोमलप्रसाद आचार्य

न्यायाधीश, जिल्ला अदालत, लमजुङ

इन्सेकद्वारा प्रकाशन गरिन लागेको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१९ मा मानव अधिकार उल्लङ्घनका कुनै पनि घटना नछुट्टुन् र मानव अधिकार उल्लङ्घनकर्ता कुनै व्यक्तिले समाजमा शीर ठाडो पारेर हिँड्न नसक्ने वातावरण सिर्जना होस् । साथै यस पुस्तकमा समेटिएका कुनै पनि घटनाले कुनै पनि व्यक्तिको मान, प्रतिष्ठा र इज्जतमा आँच पुऱ्याउने काम नगरोस् र मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको आकार क्रमशः घट्दै जाओस् । यसको अर्थ यो हो कि मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना समाजमा क्रमशः कम हुँदै जानु ।

कृष्णप्रसाद अधिकारी

अध्यक्ष, जिल्ला बार एकाइ, लमजुङ

राज्य मानव अधिकारको संरक्षक हो । मानव अधिकारको संरक्षण गर्ने क्रममा राज्यबाट पनि कहिलेकाहीँ मानव अधिकार हननका घटना हुन सक्छन् । त्यसैकारण इन्सेकले प्रकाशन गर्ने नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको माध्यमबाट राज्यलाई खबरदारी गरिरहनुपर्छ । वर्ष पुस्तक अभूत प्रभावकारी बनोस् र अधिकारका थप विषयलाई पनि यसले उठान गर्न सकोस् । अहिले देशमा तीन तहको सरकारका कारण सेवा प्रवाहमा केही अन्योल उत्पन्न भएको छ । यस्तो अवस्था धेरै समयसम्म रहनुहुन्न । सबै राजनीतिक दल, सङ्घ/संस्था र नागरिक समाजसँग हातेमालो गरेर कार्य सम्पादन गर्नुपर्छ । यस कार्यमा इन्सेक जस्ता राष्ट्रिय स्तरका सङ्घ/संस्थाले राज्यलाई सहयोग गर्नुपर्छ ।

भरतकुमार शर्मा

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, तनहुँ

इन्सेकले नागरिकलाई अधिकारको कुरामात्र नभई कर्तव्यबारे पनि सिकाउनुपर्छ । मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमा अधिकार उल्लङ्घन भएको विषयमात्र नभई नागरिकका कर्तव्यबारे पनि जानकारी दिनुपर्छ । मानव

अधिकारको विषय अहिले निकै फराकिलो भएको छ । नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार भन्दा अन्य अधिकारहरू अहिले महत्त्वपूर्ण बनेका छन् । राजमार्गमा हुने अवरोध र चक्काजामको घटनाले हजारौँ नागरिकको मानव अधिकार एकैपटक उल्लङ्घन हुने हुँदा त्यसलाई पनि वर्ष पुस्तकमा मानव अधिकार उल्लङ्घनका रूपमा उल्लेख गरिनुपर्छ । वर्ष पुस्तक सङ्ग्रहणीय मात्र नभई पठनीय र उपयोगी पनि बन्नुपर्छ । शुभकामना ।

सिद्धिविक्रम शाह

प्रहरी उपरीक्षक, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, तनहुँ

मानव अधिकार आन्दोलनमा अग्रणी संस्था इन्सेकले प्रकाशन गर्ने मानव अधिकार वर्ष पुस्तक नेपालको मानव अधिकारको जीवन्त दस्तावेज हो । यसमा प्रकाशन हुने घटनाकै कारण कोही व्यक्ति मानव अधिकार उल्लङ्घनकर्ताका रूपमा परिचित हुने हुँदा घटना प्रकाशन गर्दा अलि बढी जिम्मेवार र यथार्थपरक बन्नुपर्छ । मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमा प्रकाशित हुने घटना पत्रिकामा प्रकाशित हुने समाचार जस्तो हुनुहुँदैन । जुन पछि भुल सुधारको माध्यमबाट क्षमा माग्न सकियोस् । वर्ष पुस्तकको सहयोगले धेरै राजनीतिक कार्यकर्ताले राज्यबाट राहत र सुविधासमेत पाएको हुँदा यसमा प्रकाशन हुने घटनाको गम्भीरता बढी हुनुपर्छ । वर्ष पुस्तक वर्षौं वर्ष प्रकाशन होस् । शुभकामना छ ।

श्रीप्रसाद श्रेष्ठ

जिल्ला संयन्त्र सदस्य, नेकपा, तनहुँ

मानव अधिकार वर्ष पुस्तक एउटा यस्तो पुस्तक हो जसको माध्यमबाट देशको मानव अधिकारको अवस्था प्रष्ट हुन्छ । देशभरका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूको सङ्कालोका रूपमा पुस्तक प्रकाशन गर्नु निकै चुनौतीपूर्ण कार्य हो । यो चुनौतीपूर्ण कार्य इन्सेकले सम्भव तुल्याएको छ । वर्ष पुस्तक इन्सेकको मात्र सम्पत्ति हैन, यो हामी समग्र मानव अधिकारकर्मीहरूको पनि सम्पत्ति हो । हामीले वर्ष पुस्तकबाट नेपालको मानव अधिकारबारे जानकारी लिई भविष्यको नीति, कार्यक्रम र योजना निर्माणमा लगाउनुपर्छ । विशेषतः स्थानीय तहले मानव अधिकार वर्ष पुस्तककै सहयोगबाट आफ्नो क्षेत्रमा मानव अधिकारमैत्री योजना बनाउन लाग्नुपर्छ । पुस्तकको निरन्तर प्रकाशनका लागि हार्दिक शुभकामना ।

रामलीला सुवर्णकार

संयोजक, मानव अधिकार निगरानी समूह, तनहुँ

मानव अधिकार वर्ष पुस्तक नेपालको मानव अधिकारको दस्तावेज हो । यसले हामी सञ्चारको क्षेत्रमा

काम गर्नेहरूलाई निकै सहयोग पुगेको छ । विशेषतः द्वन्द्वकालदेखि हालसम्मका कुनै मानव अधिकार हननका घटनाबारे समाचार लेख्नुपर्दा अधिकांश पत्रकारले वर्ष पुस्तकलाई नै सहयोगी मान्छन् । साथै राज्यका निकायले पनि मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको स्रोतलाई वैधानिकता दिएका छन् । तर वर्ष पुस्तकमा उल्लेख हुने घटना हामी सञ्चारकर्मीले लेख्ने समाचार जस्तो हुनुहुँदैन । यसको महत्त्व बढी भएको हुँदा अभूत बढी गम्भीर र जिम्मेवार भएर र साथै बिनापूर्वाग्रह समावेश गरिनुपर्छ । यसको निरन्तर प्रकाशनका लागि हार्दिक शुभकामना ।

ओमकार आचार्य

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, तनहुँ

वर्ष पुस्तकले जिम्मेवार निकायलाई जवाफदेही बनाउन दबाब सिर्जनासँगै सहयोग गरेको छ । पछिल्लो संरचनागत परिवर्तनसँगै स्थानीय तह र गाउँ/बस्तीहरूमा उठेका सवाल, स्थानीय स्तरमै दबाइएका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूलाई मूल प्रवाहीकरणमा ल्याउने र वर्ष पुस्तकको माध्यमबाट पस्कने थप चुनौती अनि जिम्मेवारी पनि इन्सेकलाई बढेको छ । अबका इन्सेकका क्रियाकलाप गाउँ/बस्ती केन्द्रित हुन अभूत जरूरी छ ।

होमराज रानाभाट

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, नवलपरासी

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकलाई मानव अधिकारको वास्तविक अवस्था भल्काउने अभिलेख पुस्तकका रूपमा मैले लिएको छु । वर्ष पुस्तकले समुदायमा हुने मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू उजागर गर्न मद्दत गरेको छ । भविष्यमा दण्डहीनता अन्त्यका लागि अभिलेखीकरणको प्रक्रियालाई यो पुस्तकले प्रमाणका रूपमा काम गरेको हुँदा यसले मानव अधिकारमैत्री समाज निर्माणमा सहयोग पुग्छ भन्ने अपेक्षा राखेको छु ।

भुपेन्द्र खनाल

अध्यक्ष, मानव अधिकार सञ्जाल, नवलपरासी
(बर्दघाट सुस्ता पूर्व)

वर्ष पुस्तकमा घटना अभिलेखिकरण आफैँमा महत्त्वपूर्ण विषय हो । अभिलेखिकरणका सवालमा इन्सेकले खेलेको भूमिका निकै उदाहरणीय छ । वर्ष पुस्तकको माध्यमबाट घटना न्यूनीकरणको लागि दबाब सृजना भएको अनुभूति मैले गरेको छु । इन्सेकले आगामी दिनमा अभिलेखिकरणसँगै पीडितको न्यायमा सहज पहुँच र उनीहरूको आर्थिक, सामाजिक पक्षको विकासमा पनि कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन सफल होस्

भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

रमेश थापा

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)

वर्ष पुस्तकले सरकारलाई अधिकारको प्रत्याभूत गर्न र जवाफदेही बनाउन सहयोग गरेको छ । मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाको तथ्य र तथ्याङ्कगत विवरणको प्रस्तुति वर्ष पुस्तकको उत्कृष्ट पक्ष हो । अबको विषय भनेको तथ्याङ्कगत विवरणसँगै अबको घटनामा कमी कसरी ल्याउने भन्नेतर्फ पनि अभूत बढी केन्द्रित हुन जरूरी छ ।

बाबुराम पाण्डे

सचिव, गैरसरकारी संस्था महासङ्घ
नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)

देशभित्र भएका हरेक घटनालाई सूक्ष्मरूपमा विश्लेषण गरी आउने हुँदा यसबाट तथ्य प्राप्त गरी विश्लेषण र आगामी दिनमा निर्वाह गर्नुपर्ने भूमिकामा सहजता मिलेछ भन्ने लागेको छ । राज्य पक्षबाट मानव अधिकारको गम्भीर उल्लङ्घनका घटना नदेखिए पनि राज्यले मानव अधिकारको पालना र कार्यान्वयनका लागि अभूत बढी जिम्मेवार हुनुपर्ने अवस्था भने सधैं रहन्छ नै । संविधानले परिकल्पना गरेको लोककल्याणकारी राज्यको स्थापना, समानुपातिक र समावेशी विकास, आर्थिक तथा सामाजिक उन्नतिका लागि मानव अधिकारको परिपालना पहिलो सर्त हो । संविधानको कार्यान्वयन र प्रजातान्त्रिक पद्धति उपयोगका लागि मौलिक हकहरूको प्रभावकारी प्रयोग जरूरी छ । वर्ष पुस्तक जस्ता प्रकाशनहरूबाट यस्तै प्रतिफल प्राप्त हुने अपेक्षा व्यक्त गर्छु ।

कोशहरि निरौला

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, स्याङ्जा

अधिकारको क्षेत्रमा लामो समयदेखि काम गर्दै आएको इन्सेकले नेपालमा सन् २०१८ भरिमा नेपालमा मानव अधिकार हननसम्बन्धी गतिविधिको सङ्कालो मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१९ प्रकाशन गर्न लागेको थाहा पाउँदा अति खुसी लागेको छ । पुस्तकले सन् २०१८ मा नेपालमा मानव अधिकारको क्षेत्रमा भए/गरेका घटना, मानव अधिकार हनन, नेपालमा मानव अधिकारसम्बन्धी कानूनको परिपालनालागयतका विषय समेट्दा किताबले समग्र मानव अधिकारको स्थितिको जानकारी लिन सजिलो हुनेछ । यसबाट पाठकले मानव अधिकारका क्षेत्रमा राज्यले अपनाउनुपर्ने सजगता र निर्वाह गर्नुपर्ने भूमिकालाई समेत समेट्ने अपेक्षा छ । यस

पुस्तक प्रकाशनबाट मानव अधिकार हनन्का घटनामा कमी आउनुका साथै घरेलु हिंसामा परेका महिला, बालबालिकालगायत व्यक्तिका स्थिति उजागर भई जनतामा मानव अधिकारसम्बन्धी कानूनको पालना गर्न र राज्यलाई कानून पालना तथा कानून परिमार्जन तथा परिवर्तन गर्न यो पुस्तकले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्नेछ भन्ने विश्वास लागेको छ। अन्तमा, यस प्रकाशनले आगामी वर्षहरूमा अभूत बढी परिष्कृत र परिमार्जित हुँदै निरन्तरता पाउने अपेक्षा लिएकी छु।

सीताकुमारी सुन्दास

प्रमुख, जिल्ला समन्वय समिति, स्याङ्जा

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१९ प्रकाशन हुन लागेकामा अत्यन्त खुसी लागेको छ। यस पुस्तक मानव अधिकारको अवस्थाको प्रष्ट चित्रण गर्ने एउटा महत्त्वपूर्ण सङ्ग्रह पनि भएकाले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना कम गर्न दबाब सिर्जना गर्छ। यसलाई विश्वसनीय बनाउन मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूको बारेमा सम्बद्ध पक्ष एवम् प्रहरीसँग सत्य/तथ्य निकर्षण गरी प्रकाशन गर्दा उपयुक्त हुने र घटनाको वास्तविकता नबुझी प्रकाशन गर्दा अपूरो हुने भएकाले तथ्यमा आधारित बनेर नेपालको मानव अधिकारको अवस्थामा सुधार ल्याउन सघाउने कार्यमा इन्सेकलाई पूर्ण सफलता मिलोस् भन्ने कामना गर्छु।

राजकुमार लम्साल

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, स्याङ्जा

मानव अधिकार मानवको नैसर्गिक अधिकार हो। मानवलाई मानवका रूपमा नै हेर्ने र गरिने व्यवहारले मानव अधिकारलाई इङ्गित गर्छ। मानवको स्वतन्त्रतापूर्वक बाँच्न र जीवनयापन गर्ने व्यवसाय गर्न पाउने प्राकृतिक तथा नैसर्गिक अधिकार संरक्षण र संवर्द्धन गर्न तथा अतिक्रमण रोक्न यस पुस्तकमा समावेश भएका सामग्रीहरू महत्त्वपूर्ण छन्। मानव अधिकारका क्षेत्रमा थप ऊर्जा प्राप्त मिलोस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्छु।

गुरुदत्त ढकाल

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, पर्वत

राज्यलाई मानव अधिकारसम्बन्धी जवाफदेही बनाउने कार्यमा इन्सेकले प्रकाशन गरेको वर्ष पुस्तकले केही हदसम्म भए पनि सहयोग पुगेको छ। हामी मानव अधिकारकर्मीहरू पनि यही चाहन्छौं कि हामीले गरेको कुनै पनि कार्यले राज्य सचेत बन्न सकोस् र मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू न्यूनीकरणमा सहयोग पुगोस्। इन्सेकले प्रकाशन गर्दै आएको वर्ष पुस्तकमा

मानव अधिकार सम्बद्ध घटनाहरूलाई प्राथमिकता दिनुभन्दा पनि राज्य पक्षबाट हुने गरेका मानव अधिकार उल्लङ्घनका कार्यहरूले प्राथमिकता पाउनुपर्छ।

भोलानाथ शर्मा

अध्यक्ष, जिल्ला बार एकाइ, पर्वत

मानव अधिकारको क्षेत्रमा लामो समयदेखि क्रियाशील संस्था इन्सेकद्वारा प्रकाशित मानव अधिकार वर्ष पुस्तकबाट नेपालको मानव अधिकारप्रतिको अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धता र मानव अधिकारको वर्तमान स्थितिबारे बृहत् जानकारी प्राप्त भएको महसुस हुन्छ। आगामी दिनमा अभूत परिष्कृत ढङ्गले नेपालको मानव अधिकारको अवस्था चित्रण गर्न सकोस् भन्ने कामना व्यक्त गर्छु।

दयाराम पोख्रेल

स्नेहदा, जिल्ला अदालत, पर्वत

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) ले देशभर भएका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाको तथ्याङ्क समेटेर बसेनि प्रकाशन गर्ने इन्सेक वर्ष पुस्तक उपयोगी छ। यसले वर्षभरिका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनालाई दस्तावेजीकरण गरेर भविष्यमा मानव अधिकारको अवस्था बुझ्न खोज्नेहरूका लागि एउटा पुस्तकालयकै रूपमा ठूलो भण्डार सिर्जना गरिदिएको छ भने अर्कोतर्फ मानव अधिकारको अवस्था कस्तो छ भनेर हेर्न चाहने र मानव अधिकारको संरक्षण र प्रबर्द्धन गर्न चाहनेहरूका लागि बाटो सजिलो बनाइदिएको छ। इन्सेकले प्रकाशन गर्ने वर्ष पुस्तकहरूका तथ्याङ्क हेर्दा केही सुधार गर्नुपर्ने पक्ष भने छ। प्रहरी र अदालतमा भएका तथ्याङ्क मात्रै पुस्तकमा अटाउँछन् र यसो हेर्दा त्यसमा प्रयोग हुने भाषा र विवरण पनि प्रहरी र अदालतले दिएको आधारमा राखेजस्तो देखिन्छ। तर समाजमा भएका र प्रहरीसँग आएका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूमा मानव अधिकारवादीका आँखाले हेरेर प्रतिवेदन बनाउने कुरा भने कमी भएजस्तो लाग्छ। यसमा सुधार गर्नसके सुनमा सुगन्ध थपिने थियो।

दुर्गाप्रसाद शर्मा

निवर्तमान अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, पर्वत शाखा

इन्सेकले देशका सबै जिल्लामा आफ्ना प्रतिनिधि राखेर मानव अधिकारको अनुगमन गर्ने काम गरेको छ, यो एकदमै प्रशंसनीय कार्य हो। इन्सेकका जिल्ला प्रतिनिधिहरूले जिल्लामा भएका मानव अधिकारका घटनाहरूको प्रलेखनको काममात्र नभएर मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादती रोक्न खबरदारी

गर्ने काम पनि गरेको मैले महसुस गरेको छु, यो सकारात्मक पक्ष हो । मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशन गरेर देशमा भएका मानव अधिकार उल्लङ्घन, ज्यादती, हिंसा र पीडाका घटना अभिलेख गर्नु इन्सेकको अर्को उदाहरणीय कार्य हो तर मानव अधिकार वर्ष पुस्तक वर्षैपिच्छे टूलो हुँदै जानु राज्यका लागि चुनौतीको विषय हो ।

वेदप्रसाद खरेल

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, बागलुङ

हरेक वर्ष देशकै मानव अधिकारको अवस्था समावेश गरेर प्रोफाइलका रूपमा सार्वजनिक गर्दै आएको वर्ष पुस्तक निकै उपयोगी हुने ठानेको छु । अध्ययन, अनुसन्धान, विश्लेषण र कुनै लेख रचना लेख्नका लागि यसले सबैलाई महत् पुऱ्याउँछ । मैले पनि इन्सेकको मानव अधिकार वर्ष पुस्तकलाई सन्दर्भ सामग्रीका रूपमा प्रयोग गरेर धेरैपटक लेख लेखेको छु । आगामी दिनमा इन्सेकले अर्भै राम्रो गर्दै जाओस् ।

काजी गाउँले श्रेष्ठ

संयोजक, नागरिक समाज, बागलुङ

वर्ष पुस्तक प्रकाशन गर्नुका साथै मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको आकार सानो बनाउनेतर्फ पनि इन्सेक लाग्नुपर्छ । वर्ष पुस्तक जति टूलो हुँदै गयो त्यति नै अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा नेपालको मानव अधिकारको छवि खराब हुँदै जान्छ । इन्सेकले पनि तथ्याङ्क सङ्कलन र प्रकाशनमात्र नभएर यस्ता घटना रोक्नका लागि सचेतनामूलक कार्यक्रम गर्नुपर्ने हुन्छ ।

दीपक रेग्मी

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बागलुङ

इन्सेकले हरेक वर्ष मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना सङ्कलन गरी प्रकाशन गर्दै आइरहेको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले देशैभरका घटना अध्ययन गर्न सहज बनाएको छ । तर पुस्तकमा प्रहरीमा आएको घटनालाई मात्र समावेश नगरी समाजमा लुकेका र लुकाइएका घटना पनि समावेश गर्न सुभाब दिन्छु ।

गञ्जबहादुर एमसी

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, रोल्पा

वर्ष पुस्तकले गाउँ/गाउँमा भएका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनालाई पुस्तकमार्फत सार्वजनिक गर्ने भएकाले घटना न्यूनीकरणमा सघाउ पुऱ्याएको छ । वर्षभरिका घटना पुस्तकमार्फत सार्वजनिक हुन्छ भन्ने सबैलाई थाहा भएपछि सबै पक्षलाई सजग बनाउन यो पुस्तकले महत्त्वपूर्ण भूमिका

खेलेको छ । त्यसैले इन्सेकले प्रकाशन गर्दै आइरहेको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक राम्रो छ र यसको प्रभाव पनि सकारात्मक नै छ ।

दीपक खड्का

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, रोल्पा

मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना समेटेर इन्सेकद्वारा प्रत्येक वर्ष प्रकाशन हुने मानव अधिकार वर्ष पुस्तक मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूको प्रकृति तथा अवस्थाबारे जानकारी हासिल गर्ने महत्त्वपूर्ण दस्तावेजका रूपमा रहेको छ । यसबाट सरोकारवाला सबैलाई थप जिम्मेवार हुन प्रेरित गरेको छ । कुनै पनि आग्रह, पूर्वाग्रहबाट मुक्त भई प्रकाशन हुँदै आइरहेको वर्ष पुस्तक आगामी दिनमा थप परिष्कृत तथा आकारमा केही सानो भएमा अर्भै प्रभावकारी हुनेछ ।

निर्मल बुढाथोकी

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, प्यूठान

मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमा प्रकाशित घटनाहरू देशका सबै जिल्लामा सङ्कलन गरिएका र जिल्लास्थित सरोकारवालाहरूबीच समीक्षा भई आवश्यक सुभाबहरूसमेत समेटेर सत्य/तथ्यमा आधारित भई आउने भएकाले यो पुस्तक सूचना एवम् तथ्याङ्कमा आधारित महत्त्वपूर्ण दस्तावेज पनि मानिन्छ । मानव अधिकार हनन् र उल्लङ्घनका घटनाहरू समेटेर हरेक वर्ष प्रकाशन गर्ने यस पुस्तकले देशको मानव अधिकारको यथार्थ चित्रण गर्ने गरेको छ । यस पुस्तकले पछिल्लो समयमा लैङ्गिक हिंसाका घटना पनि समेट्ने प्रयास गरेकामा आभास व्यक्त गर्दै राज्यको परिवर्तित संरचनामा नागरिकका अधिकारहरू सुनिश्चित गर्नका लागि राज्यलाई ध्यानाकर्षण गर्न यस पुस्तकको अर्भै महत्त्व बढ्नेछ भन्ने अपेक्षा राख्छु ।

पार्वता आचार्य

संयोजक, मानव अधिकार सञ्जाल, प्यूठान

वर्ष पुस्तक अत्यन्तै राम्रो छ । पुस्तकको शैली पुरानो भएकाले समयानुकूल बनाउनुपर्छ । वर्ष पुस्तकमा समेटिने घटनाको दायरा फराकिलो बनाउनु जरुरी छ । इन्सेकले जिल्ला प्रतिनिधिलाई पूर्णकालीन बनाएर घटना अद्यावधिक गराउनमा अर्भ सक्रिय बनाउनुपर्छ ।

यदुनाथ पौडेल

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, गुल्मी

इन्सेक वर्ष पुस्तकले मुलुकमा वर्षभरि भएका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना प्रकाशमा ल्याएर अत्यन्त महत्त्वपूर्ण काम गरेको छ । यसले मुलुकको

मानव अधिकारको अवस्थालाई ऐनाले भैं छर्लङ्ग बनाइदिएको छ । लामो समयदेखिको निरन्तरता भविष्यमा पनि अविरोध रहिरहोस् । साथै घटना र विषयवस्तुको गहिराइमा पुगेर सत्य/तथ्य घटना सङ्कलन गर्नुपर्छ ।

सीता भण्डारी

उपमेयर, रेसुङ्गा नगरपालिका, गुल्मी

मानव अधिकार रक्षाको क्षेत्रमा इन्सेकले काम गर्न अपनाएको शैली र तरिका विश्वसनीय तथा भरपर्दो छ । यसले दूरदराजका पीडितलाई न्यायको बाटोमा डोर्‍याउने काम गरेको छ । इन्सेकको काम कारबाही सहरकेन्द्रित भन्दा गाउँकेन्द्रित बनाउनुपर्छ । सूचना र घटना सङ्कलनको माध्यम प्रहरी र प्रशासनभन्दा स्थलगत हुनुपर्छ । जसले इन्सेकप्रतिको विश्वास टुट्ने छैन ।

पद्मप्रसाद पाण्डेय

अध्यक्ष, नागरिक समाज, गुल्मी

वर्ष पुस्तक देशको मानव अधिकारको ऐना हो । यसमा समेटिने हरेक घटना यथार्थ र सत्य छन् । जिल्ला प्रतिनिधिको कार्यक्षेत्र फराकिलो बनाउँदै मानव अधिकारसम्बन्धी थप कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्छ । वर्ष पुस्तक प्रकाशन भएपछि धेरैभन्दा धेरै व्यक्ति सम्म पुर्‍याउने कोसिस गर्नुपर्छ जसले देशको मानव अधिकारको अवस्था जान्न सबैलाई प्रेरित गर्नेछ ।

गणेश श्रेष्ठ

मानव अधिकार अधिकृत, सिर्जनशील सामुदायिक विकास केन्द्र, गुल्मी

इन्सेकले मानव अधिकार प्रवर्द्धन र संरक्षणका क्षेत्रमा गर्दै आएको कार्य निकै राम्रो छ । साथै आगामी दिनमा स्थानीय निकाय र जनप्रतिनिधिलाई खबरदारी गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्छ । यससँगै सुशासनका सन्दर्भमा पनि सहरदेखि गाउँसम्मका घटना वर्ष पुस्तकमा समेट्नुपर्छ ।

श्यामकुमार पाण्डेय

अध्यक्ष, सुशासन समिति, गुल्मी

इन्सेकले प्रकाशन गर्ने नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा नेपालको मानव अधिकार अवस्थाको भल्को दिने एक महत्त्वपूर्ण दस्तावेज हो । इन्सेकका जिल्ला प्रतिनिधिहरूले जिल्लामा बसेर गर्ने मानव अधिकार अवस्थाको अभिलेखीकरण, वकालतले राज्यका निकायहरूलाई समेत खबरदारी गर्छ । राज्यको पुनर्संरचनासँगै अब इन्सेकले स्थानीय तहमा पनि मानव अधिकारको विषयमा आवाज उठाइ वर्ष पुस्तकमा समेट्न सके वर्ष

पुस्तक अभै प्रभावकारी हुन्छ । यो पुस्तकले हामीलाई समेत नीति निर्माण गर्न धेरै ठूलो सहयोग पुगेको छ । यो पुस्तक निरन्तर प्रकाशन होस् । शुभकामना ।

विष्णुराज बेल्वासे

सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी, अर्घाखाँची

गैरसरकारी क्षेत्रमा मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धन तथा वकालत र बहस गर्ने संस्थाका रूपमा इन्सेकको भूमिका महत्त्वपूर्ण पाएको छ । इन्सेकको जिल्ला स्तरको काम सराहनीय छ । वर्ष पुस्तक वास्तवमा पठनीय छ । यसभित्रको कार्यपालिका, न्यायपालिका र व्यवस्थापिकाका साथै मुख्य घटनाक्रमहरू निकै पठनीय छन् । वर्ष पुस्तकले राज्यका कमजोरीहरूलाई खबरदारी गर्ने, सचेत बनाउने काम पनि गरेको छ । साथै पुस्तकले मानव अधिकारको विषयमा सबैलाई संवेदनशील बनाएको छ ।

हरिप्रसाद घिमिरे

निमित्त जिल्ला न्यायाधिवक्ता, अर्घाखाँची

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक मानव अधिकारको दृष्टिकोणले एक विश्वसनीय दस्तावेज हो । मानव अधिकारमा सरोकार राख्ने निकायले मानव अधिकारको विषयमा कुरा गर्दा इन्सेकको वर्ष पुस्तकले के भन्छ ? भनी चासो व्यक्त गर्छन् । वर्ष पुस्तकमा अब आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारका सवाल महत्त्वका साथ समावेश गर्नुपर्छ । इन्सेक र पत्रकारको काम उस्तै उस्तै भएको हुँदा पत्रकार महासङ्घ इन्सेकसँग सहकार्यका लागि सधैं तयार छ । आगामी दिनमा इन्सेकले स्थानीय तहको न्याय सम्पादन, आर्थिक र सामाजिक अधिकारका विषयमा पनि सारांशमा प्रस्तुत गर्न सक्नुपर्छ ।

हिमबहादुर जिंसी लेकाली

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, अर्घाखाँची

इन्सेकले हरेक वर्ष प्रकाशन गर्दै आएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक देशको मानव अधिकार अवस्थाको ऐना हो । मानव अधिकार र सोसँग सम्बन्धित विषयहरू आउनेबित्तिकै हामी इन्सेकलाई नै सम्भन्छौं । इन्सेकले प्रकाशन गर्ने वर्ष पुस्तक निकै उपयोगी भएको मैले पाएको छु । वर्ष पुस्तकको निरन्तरताको कामनासमेत गर्छु ।

दयाराज बस्याल

प्रमुख, जिल्ला समन्वय समिति, पाल्पा

जिल्ला वा देशकै मानव अधिकारको अवस्था कस्तो छ ? भन्नेबारे जानकारी चाहिएमा हामी सबैभन्दा पहिले मानव अधिकार वर्ष पुस्तक नै हेर्ने गर्छौं । यसमा

सबै जिल्लाको मानव अधिकारसम्बन्धी विषय समेटिएको हुन्छ। यसकारण पनि यो पुस्तक बढी उपयोगी छ। यो पुस्तकलाई समयसापेक्षरूपमा विषय थप/घटसहित सम्पादन गर्न सक्ने हो भने अझ बढी प्रभावकारी हुन सक्छ।

मेघराज तिमिल्सना

अध्यक्ष, गैरसरकारी संस्था महासङ्घ, पाल्पा

इन्सेक भन्नेबित्तिकै मानव अधिकार भन्ने आइहाल्छ र योसँगै इन्सेकले प्रकाशन गर्ने वर्ष पुस्तकको सन्दर्भ पनि आइहाल्छ। जिल्लामा हरेक ६ महिनामा वर्ष पुस्तक समीक्षा कार्यक्रमसमेत आयोजना गरी यसले जिल्लाको मानव अधिकार अवस्थाबारे थप छलफल हुने र गराउने वातावरण बनाएको छ। यसका लागि इन्सेकलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

मेघराज शर्मा

पत्रकार, पाल्पा

इन्सेकले प्रकाशन गर्दै आएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१८ समयमै प्राप्त भयो। पुस्तकमा देशभरका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना समावेश भएको पाइयो। दूरदराजका बस्तीहरूमा पनि मानव अधिकारसम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम लैजानका लागि अनुरोध गर्दै पुस्तकले निरन्तरता पाओस् भनी शुभकामना व्यक्त गर्छु।

शिवशङ्कर राय

प्रमुख, जिल्ला समन्वय समिति, नवलपरासी पश्चिम

इन्सेकमात्र यस्तो संस्था हो जसले मानव अधिकारका सवालमा घटना सङ्कलन गर्ने, घटनाको अनुगमन गर्ने र अभिलेख गर्ने गर्छ। र, वार्षिक समीक्षा गरी वर्ष पुस्तक प्रकाशन हुने हुँदा सबै विषयवस्तु समेटेर पुस्तक प्रकाशन हुनुपर्छ। कुनै पनि समुदायको असन्तुष्टि नहुनेगरी वर्ष पुस्तक प्रकाशन हुनु आवश्यक छ। आर्थिक, सामाजिकरूपमा पछाडि परेका समुदायको समेत आवाज समेट्न पुस्तक सफल होस्।

पार्वती पाण्डे

सञ्चारिका समूह, प्रदेश नम्बर ५ अध्यक्ष

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमा मानव अधिकार उल्लङ्घनका विषयदेखि लिएर मानव अधिकार संरक्षण र संवर्द्धनका विषयमा जुन कुरा उल्लेख भएका छन् त्यो अत्यन्तै प्रशंसनीय छ। मानव अधिकारको प्रत्याभूति, सम्मान र कानुनी राज्य स्थापना गर्ने कार्यमा इन्सेकको भूमिका रहिआएको छ। मूलभूतरूपमा शान्ति सुरक्षा, अमनचयन कायम राखी अपराधबिहीन समाजको परिकल्पना गर्न आवश्यक छ। वर्ष पुस्तकले जिल्लामा मानव अधिकारको संस्कृति

निर्माणका लागि सबैलाई जवाफदेही बनाउन सकोस्। शुभकामना छ।

उदय राना मगर

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, रूपन्देही

मानव अधिकार वर्ष पुस्तक मानव अधिकारको संरक्षण तथा संवर्द्धनका लागि उपयोगी पुस्तक हो। यसले एकातर्फ देशमा विद्यमान मानव अधिकारको अवस्थालाई प्रतिबिम्बित गर्छ भने अर्कोतर्फ कानुनी राज्यको अवधारणाअनुरूप सम्बन्धित पक्षहरूलाई कानुनबमोजिम कार्य गर्न दबाव सिर्जना गर्छ। मानव अधिकार हननका घटनालाई निष्पक्ष तथा वस्तुनिष्ठरूपमा अध्ययन तथा विश्लेषणमार्फत पुस्तकलाई थप तथ्यपरक बनाउन सकिन्छ।

हृदय थापा

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, रूपन्देही

इन्सेक मानव अधिकारको क्षेत्रमा काम गर्ने महत्त्वपूर्ण संस्था हो। इन्सेकको मानव अधिकारप्रतिको कार्यलाई सम्मान गर्न चाहन्छु। इन्सेकले गरेका हरेक कार्य सूचना र जानकारीमूलक छन्। यसले गर्ने अभिलेखीकरणले राज्यलाई नै सहयोग गरेको छ। यसलाई कार्यान्वयन गर्न प्रशासनले तदारूकता देखाउन जरुरी छ। यस प्रकारका कामबाट लोकतन्त्रको जग बलियो हुन्छ। यस संस्थालाई सहयोग गर्नका लागि नेपाली कांग्रेस सधैं अग्रणी भूमिका निर्वाह गर्ने प्रतिबद्धतासहित उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्न चाहन्छु।

खेलराज पाण्डे

नगर सभापति, नेपाली कांग्रेस, बुटवल उपमहानगरपालिका

इन्सेकले प्रकाशन गर्दै आएको वर्ष पुस्तकमा नागरिक तथा राजनीतिक अधिकारका घटनालाई बढी समेट्ने र आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारका घटनालाई अलि कम महत्त्व दिने गरेको मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाको तथ्याङ्कले देखाउँछ।

पुस्तकमा मानव अधिकारमुखी पद्धति वा स्थानीय तहले काम गराइका दौरानमा विकासको अधिकारलाई कतिको महत्त्व दिए वा मनपरि तरिकाले बिनायोजना मानव बस्तीमा डोजर लगाउँदा बिचल्लीमा परेका वा उठबास भएका नागरिकका आवाजलाई पनि सम्बोधन गर्न सकियो भने स्थानीय तह/सरकार मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धनप्रति कति गम्भीर छ भन्ने कुरा तथा विकासको अधिकारमा आमनागरिकको

सहभागिता र प्रभावकारी तथा अर्थपूर्ण सहभागिताबारे पनि आमनागरिकलाई जानकारी हुने थियो ।

पवनकुमार भट्ट
निर्देशक, राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, प्रदेश नं. ५
कार्यालय, बुटवल

मानव अधिकारसँग सम्बन्धित संस्थाहरूले पनि मानव अधिकारको गतिविधि गरिरहेका र राज्यलाई खबरदारी गरिरहेका छन् । इन्सेक राज्यलाई खबरदारी गर्ने र मानव अधिकारको सम्मान र रक्षा गर्न सघाउने नेपालको सबैभन्दा ठूलो मानव अधिकार संस्था हो भन्ने मलाई लाग्छ ।

इन्सेकबाट प्रकाशित मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले नेपालको मानव अधिकारको अवस्था दर्शाउने ऐनाको रूपमा काम गरिरहेको छ । मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले मानव अधिकारको सम्मान र संरक्षणको वातावरण बनाउन र कानुनी राज्य स्थापना गर्न मद्दत गरेको मैले अनुभूत गरेको छु । दण्डहीनता अन्त्य गर्न र राज्यको जवाफदेहिता सिर्जना गर्न पनि वर्ष पुस्तकको महत्त्वपूर्ण भूमिका छ । यसमा प्रकाशित सामग्री मानव अधिकार विषयबारे अध्ययन गर्नेलाई निकै लाभप्रद हुने र स्वदेशी तथा विदेशी अध्येताहरूका लागि समेत वर्ष पुस्तक विश्वसनीय स्रोत तथा सामग्री बन्न पुगेको छ । मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले सदाकाल निरन्तरता पाओस् । यसका सामग्रीहरू आधिकारिक, प्रामाणिक, पाठकमैत्री, उपयोगी र अभैँ परिष्कृत बन्दै जाउन् भन्ने शुभकामना दिन चाहन्छु ।

डा. कुमार शर्मा आचार्य
अध्यक्ष, कानून मस्यौदा तथा सुभाव आयोग, प्रदेश
नम्बर ५, बुटवल

इन्सेकद्वारा प्रकाशित वर्ष पुस्तक वर्षभरि भएका मानव अधिकारको अवस्था विश्लेषण, खोज/अनुसन्धानमा सहयोगी र सरकारलाई मानव अधिकार परिपालना गर्न/गराउन पीडितलाई न्याय र पीडकलाई कानूनको दायरामा ल्याउन भरपर्दो स्रोतका रूपमा रहँदै आएको छ । पुस्तक मानव अधिकारको क्षेत्रमा कोशेढुङ्गा र ऐनाका रूपमा रहँदै आएको छ । पुस्तक थप परिमार्जन र परिष्कृत भई तथ्यगत, निष्पक्ष र यथार्थपरकरूपमा आइरहोस् । इन्सेकलाई यही शुभकामना दिन चाहन्छु ।

शिवप्रसाद गौडेल
संयोजक, एड्भोकेसी फोरम नेपाल, रूपन्देही

इन्सेकले मानव अधिकारका क्षेत्रमा पुऱ्याएको योगदान अत्यन्तै सराहनीय छ । मानव अधिकार उल्लङ्घन र अपराधसँग जोडिएका मानव

अधिकारसम्बन्धी घटना उजागर गरेर पीडित पक्षलाई न्याय दिलाउने विषयमा पुस्तकले राम्रो भूमिका खेलेको छ । इन्सेकले निरन्तररूपमा मानव अधिकारको दृष्टिले नियमन गर्ने निकायलाई मानव अधिकारको क्षेत्रमा अगाडि बढ्नका लागि नीति योजना बनाउन र बनाएका योजनाहरू कार्यान्वयन गरी अगाडि बढ्नका लागि सरकारलाई सहयोग पुऱ्याएको छ । बदलिँदो समाज, नयाँ प्रविधि र वैज्ञानिक युगमा नियमनकारी निकायले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू न्यूनीकरण गर्दै सभ्य र मानव अधिकारमैत्री समाज निर्माण गर्नका लागि थप ऊर्जा मिल्नेछ । इन्सेकको रफ्तार अभैँ सक्रिय हुँदै जाओस् । शुभकामना दिन चाहन्छु ।

शिवराज सुवेदी
मेयर, बुटवल उपमहानगरपालिका

इन्सेकले लामो समयदेखि मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना सङ्कलन गरी नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमार्फत नेपालको मानव अधिकारको अवस्था भल्काउने काम गरेको छ । नागरिकका राजनीतिक, आर्थिक सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारका विषय वर्ष पुस्तकमा समावेश भएको भए पनि पहुँच नभएका, पछाडि पारिएका नागरिकहरूको आवाज पनि विस्तृतमा समावेश गर्नु आवश्यक छ ।

सहसराम यादव
सभासद, प्रदेश नम्बर ५, कपिलवस्तु

इन्सेकले मानव अधिकारका घटना सङ्कलन प्रकाशनदेखि मानवीय कार्य गर्दै आएको जनजाहेर छ । वर्ष पुस्तकले मानव अधिकार उल्लङ्घन गर्नेहरूका लागि खबरदारी गर्दै आएको छ भने जिल्लामा जिम्मेवार निकायलाई जवाफदेही बनाउनमा महत्त्वपूर्ण भूमिका छ । राज्यले प्रकाशन गर्नुपर्ने पुस्तक इन्सेकले प्रकाशन गरेर महत्त्वपूर्ण योगदान दिएको छ । यस पुस्तकको निरन्तरताले मानव अधिकारको अवस्था बुझ्न सहज हुने र नेपालमा के भइरहेको छ ? भन्नेबारे अन्तर्राष्ट्रिय जगतले पनि थाहा पाउन सक्ने हुँदा पुस्तक निरन्तर प्रकाशनको शुभकामना ।

रामेश्वर अर्याल
सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी, कपिलवस्तु

द्वन्द्वकालमा समेत मानव अधिकारको अवस्थाबारे जोखिम मोलेर भए पनि वर्ष पुस्तक प्रकाशन हुने गरेको र अहिले पनि यसको निरन्तरता रहनु महत्त्वपूर्ण छ । पुस्तकमा सबैखाले अधिकार समावेश गरिनुपर्छ । यसैगरी मौलिक हकसम्बन्धी सबै कानून नबनिसकेकाले कानून बनाउन यस पुस्तकले दबाव

सिर्जना गर्ने अपेक्षासहित पुस्तकमा प्रकाशन हुने घटना सत्यताका आधारमा प्रकाशन होस्। शुभकामना।

कमल पन्थी

जिल्ला न्यायाधिवक्ता, कपिलवस्तु

इन्सेकद्वारा निरन्तर प्रकाशन भइरहेको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक देशको मानव अधिकार अवस्थाको ऐना हो। वर्ष पुस्तकको महत्त्व देशमा मात्रै होइन, अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा पनि उत्तिकै छ। यसमा समेटिएका सूचना सत्य/तथ्य हुनुले नै यसको महत्त्व बढाएको हो। त्यसैले पुस्तकको विश्वसनीयता गुम्न नदिनेगरी यसमा सामग्री आउनुपर्छ। वर्ष पुस्तकलाई थप प्रभावकारी बनाउन यसलाई परिमार्जन गर्दै लैजानुपर्छ।

हेमन्त रावल

न्यायाधीश, जिल्ला अदालत, दाङ

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक साभा दस्तावेज हो। पीडितलाई न्याय र पीडकलाई प्रायश्चित गर्नका लागि यसमा प्रकाशित सामग्रीले समाजलाई शिक्षा प्रदान गरिरहेको महसुस गरेको छु। वर्ष पुस्तकमा प्रकाशित सामग्री हेर्ने हो भने तीनवटै तहका सरकारलाई समाज विकासका लागि कस्ता कार्यक्रम र योजना बनाउने भन्ने कुराको मार्गदर्शन गर्न सक्छ। यसको सत्य/तथ्यतालाई निरन्तर कायम राख्न मेरो सुभाग छ।

मनोहर बुढाथोकी

नेता, नेकपा, दाङ

पुस्तक नागरिक अधिकारको आवाज समेटिएको साभा सङ्कालो हो। मैले केही वर्षदेखि निरन्तर पढिरहेको छु। खासगरी यसमा समेटिएका सामग्रीले अहिले समाज कता गइरहेको छ भन्ने देखाउँछ। जसले मानव अधिकारका सवालप्रति नागरिकलाई सचेत पार्ने काम गरिरहेको मैले महसुस गरिरहेको छु। यसर्थ यसमा प्रकाशन हुने सामग्रीले नागरिकले मानव अधिकार शिक्षा लिन पाइरहने अपेक्षा गर्छु।

चन्द्रराज पन्त

संयोजक, नागरिक समाज, दाङ

मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धनमा लामो समयदेखि क्रियाशील संस्था इन्सेकद्वारा बर्सेनि प्रकाशित हुने नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमार्फत नेपालमा मानव अधिकार उल्लङ्घन एवम् ज्यादतिका घटना मात्रै होइन, मानव अधिकार संरक्षणमा राज्यबाट गरिएका प्रयासहरूसमेतको समग्र अवस्था चित्रण हुन आउँछ। मानव अधिकार हननका घटनाहरूको अभिलेखीकरण गर्दा सम्बन्धित निकायका जिम्मेवार पदाधिकारी व्यक्तिसँग समन्वय गर्दै घटनाहरूको सम्बेदनशीलतामा

विचार पुऱ्याइ अभिलेखीकरण गर्दा अझ बढी प्रभावकारी हुन्छ जस्तो लाग्छ।

अरुण पौडेल

एसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बाँके

इन्सेकले मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१९ प्रकाशन गर्न लागेको जानकारी पाउँदा खुसी लागेको छ। विषयवस्तु सामान्य अध्ययन गरियो। जिल्लामा भएका अपराधका मुख्य मुख्य घटनाको विवरणका साथै जनताको शिक्षा, स्वास्थ्य, पिउने पानीलगायतका आधारभूत आवश्यकता जस्ता विषयवस्तु र समाजमा भएका छुवाछूत, भेदभावका घटना र भएका कारबाहीका विषय पनि समेट्न सकिँदा पुस्तकले अझ पूर्णता पाउने सुभाव पनि दिन चाहन्छु। पुस्तक बढी ज्ञानबद्धक र मानव अधिकार प्रबर्द्धनमा उपयोगी हुन सकोस् भन्ने कामना व्यक्त गर्छु।

मदन भुजेल

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, बाँके

मानव अधिकारको क्षेत्रमा क्रियाशील इन्सेकले प्रत्येक वर्ष मुलुकको मानव अधिकार अवस्था भल्किने गरी नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशन गर्दै आइरहेको कार्य अत्यन्तै सराहनीय छ। मानव अधिकारसम्बन्धी घटनालाई अभिलेखीकरण गरी प्रकाशित हुने यो पुस्तकले मानव अधिकार उल्लङ्घनकर्ताको गतिविधिलाई निरुत्साहित बनाउन सहयोग पुगुनुका साथै सबै नागरिकलाई सुसूचित गराउने कार्यमा टेवा पुगेको छ। इन्सेकले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूको अभिलेखीकरण गर्ने क्रममा तथ्यपरकरूपमा विश्लेषण गर्दै उल्लङ्घनका घटना न्यूनीकरण हुनुका साथै पीडितले न्याय प्राप्तिका निम्ति सफलताको चुरो चुम्न सकोस् र आगामी दिनमा अझै परिष्कृतरूपमा पुस्तक प्रकाशन गर्ने सफलता मिलोस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्छु।

चन्द्रकान्त चापागाउँ

प्रमुख, राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग
प्रदेश नम्बर ५ शाखा कार्यालय, नेपालगन्ज

इन्सेकले मानव अधिकार उल्लङ्घन र तथ्य सङ्कलन गरी नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको प्रतिवेदन प्रकाशन गर्दै आइरहेको कार्य अति राम्रो छ। समाजमा भइरहेका घटनामा बालिका र महिला सबैभन्दा बढी पीडित भएको देखिएको छ। यसलाई न्यूनीकरण गर्न मानव अधिकारवादी राजनीतिक दल, समाजसेवी, बुद्धिजीवी सबै एक हुनुपर्छ।

महेन्द्रजङ्ग शाही

सूचना अधिकारी, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, बर्दिया

इन्सेकले मानव अधिकार उल्लङ्घन र तथ्य सङ्कलन गरी निकाल्ने नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक पत्रकारहरूका लागि समाचार लेखनमा सूचनाको आधार बन्दै आएको छ। सामान्य लाग्ने तर मानवलाई मानव अधिकार उपभोग गर्न बाधा गरिरहेको पक्षलाई पनि समयसापेक्ष समेट्नुपर्ने देखिन्छ।

राजेन्द्रप्रसाद धिताल

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, बर्दिया

इन्सेकले मानव अधिकार उल्लङ्घन र तथ्य सङ्कलन गरी नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको प्रकाशन गर्दै आइरहेको कार्य सराहनीय छ। मानव अधिकार उल्लङ्घन नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकका रूपमा प्रकाशन गर्दा आउँदा दिनहरूमा अर्भै सत्यता र वस्तुनिष्ठ तवरले बुझी प्रकाशन गरेमा यसको प्रभावकारिता र विश्वसनीयता बढ्नेमा दुई मत छैन। आगामी दिनमा अर्भै सत्य/तथ्य सूचना सम्प्रेषणमा उच्च सफलता पाओस् भनी सफलताको कामना गर्छु।

बोधराज ओभ्हा

इन्स्पेक्टर, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बर्दिया

इन्सेकद्वारा प्रकाशन गरिने वर्ष पुस्तकबाट मानव अधिकारका सवालमा कार्य गर्ने सबै संस्था तथा व्यक्तिलाई स्रोतका रूपमा अध्ययन गर्न उल्लेखनीयरूपले सहयोग पुगेको छ। मानव अधिकार हननका घटना सङ्कलन, सम्पादन तथा प्रकाशन आफैमा चुनौतीपूर्ण विषय हो। इन्सेकको यस कार्यले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमै विश्वसनीयता हासिल गरेको छ।

विष्णुप्रसाद तिमिल्सिना

अध्यक्ष, गैसस महासङ्घ नेपाल, बर्दिया

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक नेपालकै मानव अधिकारको उत्कृष्ट सङ्कलन हो। यसले नेपालको मानव अधिकारको घटना/परिघटना सबै ऐनाजस्तै छर्लङ्ग पार्ने गर्छ। यो पुस्तक मानव अधिकारकै एउटा बलियो र विश्वसनीय दस्तावेज पनि हो। यसको महत्त्व नेपालमा मात्रै हैन, अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा पनि छ। यसलाई समयसापेक्ष परिमार्जित र परिष्कृत गर्दै लान आवश्यक छ।

बालकृष्ण वली

संयोजक, नागरिक समाज सञ्जाल, बर्दिया

इन्सेकले मानव अधिकार उल्लङ्घन र तथ्य सङ्कलन गरी नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको प्रतिवेदन प्रकाशन गर्दै आइरहेको कार्य राम्रो छ। समाजमा भइरहेका घटनामा बालिका र महिला सबैभन्दा

बढी पीडित भएका घटना उजागर गर्दै आएको छ। मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीका घटना न्यूनीकरण गर्नेतर्फ सबै सरोकारवालाबीच सहकार्य गरी काम गर्नुपर्ने देखिन्छ।

टीका सम्सेली

उपाध्यक्ष, महिला मानव अधिकार सञ्जाल, बर्दिया

दण्डहीनताको अन्त्य तथा मानव अधिकारको संरक्षण र प्रवर्धनमा इन्सेकले खेलेको भूमिका सराहनीय छ। समाजमा हुने विभिन्न घटनामा पीडितलाई न्याय दिलाउन तथा पीडकलाई कानुनी दायरामा ल्याउन यसले महत्त्वपूर्ण योगदान गर्दै आएको छ। आगामी दिनहरूमा यस पुस्तकमार्फत समाजमा लुकेर/छिपेर रहेका मानव अधिकार उल्लङ्घनसम्बन्धी घटना यथार्थरूपमा उजागर होस् भन्ने अपेक्षासमेत गर्छु।

रवीन श्रेष्ठ

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, हुम्ला

मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनालाई पुस्तकमार्फत सार्वजनिक गरी नागरिकलाई सचेत गराउने कार्यमा इन्सेकको भूमिका सराहनीय छ। आगामी दिनमा यस पुस्तकमार्फत समाजमा लुकेर छिपेर रहेका मानव अधिकार उल्लङ्घनसँग सम्बन्धित घटनालाई जस्ताको तस्तै उजागर गरेर मानव अधिकारको सन्दर्भमा महत्त्वपूर्ण दस्तावेज बन्न सकोस् भनी अपेक्षा राख्छु।

माधवप्रसाद ढुङ्गाना

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, हुम्ला

इन्सेकले हरेक वर्ष मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना सङ्कलन गरी प्रकाशनमा ल्याउने गरेको छ। यो एक सकारात्मक कार्य हो। इन्सेकको यो कार्यले मानव अधिकार संरक्षण र संवर्द्धनका लागि राज्यलाई सहयोग पुगेको छ। घटना सङ्कलन गर्नुका साथै घटना हुनुका कारण पनि पत्ता लगाउनुपर्छ।

विष्णु पौडेल

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, जुम्ला

मानव अधिकारको प्रत्याभूति दिलाउन तथा शान्ति सुरक्षा महसुस गराउनका लागि राज्यलाई दबाबस्वरूप इन्सेकले काम गरेको छ। यो सवल पक्ष हो। समाजमा मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना भइरहेका छन्। यसमा प्रहरी प्रशासनले देखाएको मौनताले नागरिकमा नैराश्यता उत्पन्न भएको छ।

विष्णुमाया बुढा

उपप्रमुख, तिला गाउँपालिका, जुम्ला

यो वर्ष मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू राज्य पक्षभन्दा गैरराज्य पक्षबाट धेरै भएका छन् । गैरराज्य पक्षबाट भएका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा राज्य पक्षबाट फितलो अनुसन्धान भएकाले पीडित न्याय प्राप्तबाट वञ्चित हुने सम्भावना देखिएको छ । हामी मानव अधिकारकर्मीले पीडितलाई न्याय दिलाउनका लागि काम गर्नुपर्ने हुन्छ ।

धनराज शाही

मानव अधिकार अधिकृत, राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, शाखा कार्यालय, जुम्ला

इन्सेकले लगातार २५ वर्षदेखि नियमितरूपमा प्रकाशन गर्दै आएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले देशको मानव अधिकारको अवस्था चित्रण गरेको छ । राज्यले गर्नुपर्ने यो काम इन्सेकको जनशक्ति र साधनस्रोतले निरन्तर प्रकाशन गरिएकामा इन्सेक धन्यवादको पात्र छ । महिला, बालबालिका र पिछडिएका जातजातिहरूले भोग्नुपरेका हिंसा र उत्पीडन विषयमा ग्रामीण बस्ती र दूरदराजका घटना पनि प्रकाशन गर्नुपर्नेतर्फ ध्यान केन्द्रित गर्न मेरो सुभाषण छ ।

नगेन्द्रबहादुर मल्ल

अध्यक्ष, डुङ्गेश्वर गाउँपालिका, दैलेख

इन्सेकले प्रकाशन गर्दै आएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले देशको कार्यपालिका, न्यायपालिका र व्यवस्थापिकामा देखिएका कमी/कमजोरी औल्याएर मानव अधिकारको अवस्थाप्रति सचेत गराएको रूपमा मैले बुझेको छु । मानव अधिकारको अवस्था भल्काउन घटना सङ्कलन, प्रतिवेदन सार्वजनिकीकरण गर्ने प्रक्रियाले घटनाहरूको विश्वसनीयता अनुमोदन गर्ने अभ्यास साह्रै राम्रो पक्ष हो । प्रहरी र अदालतमा आएका घटनामात्र नभएर समाजमा भइरहेका सबै घटना समेट्न सके लुकेर रहेका घटना पनि सबैमा जानकारी हुन सक्थ्यो ।

रमा श्रेष्ठ

कार्यक्रम संयोजक, महिला तथा बालबालिका सेवा केन्द्र, दैलेख

देशभरका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना सार्वजनिक गर्ने इन्सेकको कार्य राम्रो हो । यो कार्यले धेरै घटनामा पीडकहरू निरुत्साहित हुने गरेको र पीडितले राहत महसुस गरेका थुप्रै उदाहरण छन् । वर्ष पुस्तकको अभियानले निरन्तरता पाओस् ।

सविना बिक

उपाध्यक्ष, महिला सशक्तीकरण मञ्च, दैलेख

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशनले समेत कसैप्रति अन्याय, थिचोमिचो, हेला वा अनुचित

कार्य गर्नुहुँदैन भन्ने सचेतना पुऱ्याउन सहयोग गरेको पाइन्छ । मानव अधिकारको अवस्थाबारे यथार्थ राखेर प्रकाशित हुँदै आएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक सीमित सङ्ख्यामा संस्थागत प्रतिमात्र वितरण भइरहेकाले सरोकारवालालाई समेत सहजै उपलब्ध हुन नसकेको अवस्था छ । यसलाई पाठकले किनेर पढ्न पाउनेगरी सर्वसुलभ बनाइनुपर्छ ।

हरिबहादुर खत्री

कानुनी सल्लाहकार, नारायण नगरपालिका कार्यालय, दैलेख

इन्सेकले हरेक वर्ष प्रकाशन गर्दै आएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक ऐतिहासिक अभिलेखीकरण भएको छ । सशस्त्र द्वन्द्वताका भन्दा अहिले घटनाहरू कम हुँदै गएजस्तो देखिएको छ । व्यक्तिको ज्यान जाने स्थिति कमी आए पनि कुरीति, कुसंस्कार र कुचलनले महिला हिंसा, जातीय विभेद, छाउपडी प्रथा, बोक्सीको आरोप लगाउने जस्ता दुर्व्यवहार अझै पनि कायम छ । यस्ता सबै घटनाको अभिलेखीकरण गर्न छुट्याउनु हुँदैन ।

पदमकुमारी बिष्ट

उपाध्यक्ष, भैरवी गाउँपालिका, दैलेख

इन्सेकले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना सङ्कलन गरी वर्ष पुस्तकका रूपमा प्रत्येक वर्ष प्रकाशन गरिरहेकाले नेपालको मानव अधिकारको अवस्थाबारे निकै सराहनीय कार्य गरेको छ । पुस्तकमा मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना सँगसँगै सरकारी तथा गैरसरकारी निकायबाट मानव अधिकारका क्षेत्रमा भए/गरेका राम्रा कार्यलाई समेत पुस्तकमा समावेश गर्न सके राम्रो हुने देखिन्छ ।

ललितकुमार बस्नेत

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, जाजरकोट

इन्सेकको प्रयास सराहनीय छ । यसले राज्यका हरेक निकायलाई मानव अधिकारको पालना र संवर्द्धनमा समेत सचेत बनाएको छ । घटनाहरू उल्लेख गरिँदा भौगोलिक विकटता, सूचना प्राप्तिको समय र स्रोत/साधनको अवस्थाका बाबजुद प्रहरीको प्रयाससमेत उल्लेख हुन जरुरी देखिन्छ । नेपाल प्रहरी र यसमा आवद्ध सदस्यहरू नेपालको संविधानद्वारा प्रदत्त हक/अधिकार संवर्द्धनमा ज्यादै सजग, सचेत र प्रतिबद्ध छन् ।

रविन्द्रबहादुर सिंह

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, जाजरकोट

इन्सेकद्वारा प्रत्येक वर्ष प्रकाशन हुने मानव अधिकार वर्ष पुस्तकबाट नेपालमा मानव अधिकारको

अवस्था र चुनौती भल्कने भएको हुँदा यो निकै सराहनीय कार्य रहेको र अभै यसमा टुहुरा र सडक बालबालिकाको अवस्थासमेत समावेश गरी प्रकाशन गर्न सके भन्ने उत्तम रहने देखिन्छ।

भीमबहादुर सिंह

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, जाजरकोट

बदलिँदो परिवेशमा समाजको दूरदराजमा पुगी समाजमा हुने अपराध, मानव अधिकारविरुद्धका घटनाका सम्बन्धमा वास्तविक पीडितसमक्ष पुग्दै सत्य/तथ्य खोजी गरी आमनागरिकसमक्ष परिष्कृत गरिने हुँदा यो पुस्तक अनुसन्धान सहायकसमेत भइसकेको छ। आगामी दिनहरूमा समेत यस पुस्तकले समाजमा शान्ति, सुव्यवस्था कायम गर्ने कार्यमा समेत सहयोग पुऱ्याउनेछ भन्ने विश्वास छ।

सुमित खड्का

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, रुकुम पश्चिम

वर्ष पुस्तकमा जिल्लामा हुने सबै मानव अधिकारसम्बन्धी घटना समेटिने हुँदा यसलाई समाजको ऐनाका रूपमा लिइएको छ। यस पुस्तकमा समाजमा भएका यथार्थ घटनाहरू समेटिने भएकाले वकालतका लागि समेत किताब सहयोगी बनेको छ।

एकबहादुर पाण्डे

अध्यक्ष, जिल्ला बार एकाइ, रुकुम पश्चिम

इन्सेकले हरेक वर्ष मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशन गर्ने कार्य प्रशंसनीय छ। यस पुस्तकमा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटना समेटेर प्रकाशन गर्दै आएको छ। जुन निकै सराहनीय कार्य हो जस्तो मलाई लाग्छ। यस पुस्तकले मानिस भएर जन्म लिएपश्चात् मानवका नाताले उपभोग गर्न पाउने मानवका विभिन्न अधिकारहरू नेपालमा कुन कुन पक्षबाट कसरी हनन भएको अवस्था छ भन्ने कुरा उजागर गरी सरोकारवाला पक्षलाई मानव अधिकारको सम्मान गर्न अभिप्रेरित गरेको महसुस गरेको छु। सभ्य समाजको परिकल्पना मानव अधिकारको पालना नभई सम्भव हुँदैन भन्ने मेरो विश्वास छ। इन्सेकले निष्पक्ष ढङ्गबाट मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू उजागर गर्दै आगामी वर्ष पुस्तकमा समेत समावेश हुँदै जाउन् भन्दै सफलताको शुभकामना दिन चाहन्छु।

कमलराज ढकाल

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, सल्यान

नेपालमा मानव अधिकारको संरक्षण एवम् प्रबर्द्धनका लागि अग्रणी भूमिका निर्वाह गर्दै आएको

इन्सेकले विगत लामो समयदेखि मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशन गर्दै आएको छ। मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमा नेपालको मानव अधिकारको अवस्था तथ्यगतरूपमा प्रस्तुत हुने हुँदा आमनागरिक र सरोकारवालाहरूमा मानव अधिकारका विषयमा सरोकार तथा चासो बढ्दै गएको छ र राज्यका निकाय र अधिकारीहरूमा पनि मानव अधिकार संरक्षणको कर्तव्य बोध हुन थालेको देखिएको छ।

मदनबहादुर धामी

न्यायाधीश, जिल्ला अदालत, सल्यान

मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धनको क्षेत्रमा सक्रियरूपमा क्रियाशील इन्सेकले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना अभिलेखीकरण गर्न सन् १९९२ देखि नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रकाशन गर्दै आइरहेको सर्वविदित नै छ। यसै सन्दर्भमा यस्ता प्रकारका घटना उल्लेख गर्दै सदाभै यसपटक पनि पुस्तकको २७ औं संस्करण प्रकाशन हुन लागेकामा साह्रै खुसी लागेको छ। मानव अधिकारको क्षेत्रमा इन्सेकको अथक प्रयासको उच्च प्रशंसा गर्दै सदाभै यहाँहरूको अथक प्रयास एवम् प्रकाशनका लागि हार्दिक बधाई तथा आगामी दिनहरूका लागि सफलताको कामना गर्छु।

वीरेन्द्रबहादुर शाही

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सल्यान

नेपालभरि विभिन्न क्षेत्रमा भएका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूको मूल्याङ्कन तथा प्रगतिको समीक्षा गर्दै प्रत्येक वर्ष इन्सेकद्वारा प्रकाशन गरिने वर्ष पुस्तक महत्वपूर्ण दस्तावेजको रूपमा रहेको छ। मानव अधिकारका सम्बन्धमा चेतना फैलाउने मात्र नभएर पीडितहरूलाई क्षमतावान बनाउन यसको भूमिका छ। रुकुमजस्तो भौगोलिक, आर्थिक तथा सामाजिकरूपमा विकट जिल्लाको सबै क्षेत्रमा स्थलगतरूपमा अध्ययन गरी तयार पारिएको यस पुस्तकमा उल्लिखित यस जिल्लाको वस्तुस्थितिको विवरणले प्रशासन, प्रहरीलगायत सरोकारवाला निकायलाई महत्वपूर्ण सन्दर्भ सामग्रीका रूपमा रहनेछ। आगामी दिनमा इन्सेकले स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य गरेमा अभि सान्दर्भिक र प्रभावकारी हुने देखिन्छ।

शम्भुप्रसाद रेग्मी

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, रुकुम पश्चिम

मुलुकभित्र भएका मानव अधिकार उल्लङ्घनका समग्र घटना समेटेर मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१९ प्रकाशन गर्न लागेकामा प्रथमतः

इन्सेकलाई हार्दिक बधाई र शुभकामना । आजको युग मानव अधिकारको युग हो । जन्मजातरूपमा मानिसले प्राप्त गरेका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनालाई विश्वव्यापीरूपमा नै स्वीकार गर्न नसकिने निन्दनीय गम्भीर कसुरका रूपमा हेरिने गरिन्छ । यस्ता घटना उजागर गरी वर्ष पुस्तकका रूपमा समेटेर इन्सेकले नागरिकसमक्ष सालसालै पस्कने गरेको काम निश्चय नै सराहनीय छ । व्यक्तिबाट हुने मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीका घटनामात्र होइन, समाजमा परापूर्वदेखि चलिआएका कतिपय प्रथा/परम्पराले समेत विशेषतः महिला र बालबालिकाका मानव अधिकार उल्लङ्घन भएका छन् । यसतर्फ पनि राज्यका संयन्त्रहरू क्रियाशील बनून् भन्ने जनअपेक्षा रहन्छ ।

हरिकुमार पोखरेल

मुख्य न्यायाधीश, उच्च अदालत, सुर्खेत

मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले साविकमा भैँ मानव अधिकारको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्ने प्रयास गरेको छ । पुस्तकमा प्रस्तुत विचार तथा विश्लेषणउपर बहस तथा विश्लेषण गर्न सकिएला तथापि यसले चित्रण गरेको हाम्रो मानव अधिकारको अवस्था कस्तो, कहाँ छ र हामी कहाँ सफल, कहाँ चुक्यौँ भन्ने विषय छर्लङ्गै चित्रित गरेको छ । वर्ष पुस्तकले हाम्रो भावी कार्यदिशा र मानव अधिकारको प्रत्याभूति, संरक्षण र संवर्द्धनका लागि चाल्नुपर्ने रणनीतिहरूको स्पष्ट पृष्ठपोषणका रूपमा ग्रहण गर्नु नै श्रेयकर हुनेछ ।

रामप्रसाद थपलिया

प्रमुख सचिव, मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, कर्णाली प्रदेश

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक एकदमै राम्रो छ । पुस्तकमा मानव अधिकारका विषयमा घटनाको विवरण सही किसिमले आएको पाइन्छ । यसरी नै मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले सबै घटना ल्याएको छ साथै कतै लुकेका घटना खोजी गर्न गाउँस्तरमा इन्सेक जाने अपेक्षासहित शुभकामना ।

नरेन्द्रकुमार रोकाया

प्रमुख, जिल्ला समन्वय समिति, बाजुरा

इन्सेकले एक जिल्लाको नभएर देशभरको मानव अधिकारसम्बन्धी घटनाहरू समेटेको पुस्तक प्रकाशन गर्दै आएको खुसी लागेको छ । मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धनका लागि वर्ष पुस्तकमा समेटिएका तथ्याङ्कले समस्त पाठक वर्गमा मानव अधिकारबारे भए/गरेका त्रुटि र समाधानका लागि सरोकारवाला निकायले पनि आफूलाई सच्याउने मौका

पाउने छन् । इन्सेकले प्रकाशन गर्ने गरेको वर्ष पुस्तकमा समेटिने विषय राम्रो छ । मानव अधिकारको चेतना ग्रामीण भेगका सीमान्तकृत वर्गसम्म पुर्‍याउन सके पुस्तक प्रकाशनले राम्रो अवस्था सिर्जना हुन्थ्यो ।

चेतराज बराल

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, बाजुरा

इन्सेकले हरेक वर्ष प्रकाशन गर्ने मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले मानव अधिकारसँग सम्बन्धित समग्र विषयवस्तु समेटेको पाइन्छ । मानव अधिकारका सम्बन्धमा संयुक्त राष्ट्र सङ्घको बडापत्रले गरेका व्यवस्था, मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्रलगायत सम्पूर्ण स्थापित ऐन/कानूनहरूबमोजिम मानव अधिकारको सम्मान र संरक्षण गर्ने प्रयास मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमार्फत इन्सेकले गरेको पाइन्छ । विषयका ज्ञाताहरूद्वारा यो पुस्तक तयार पारिने भएकाले पुस्तकले कुनै संस्था वा व्यक्तिविशेषको मनोबल गिराउने काम गरेको पाइँदैन ।

उद्धवसिंह भाट

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बाजुरा

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले लोकतन्त्र बिस्तार, संविधान प्रदत्त मौलिक हक तथा मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण र संवर्द्धनका साथै राज्य पक्ष र गैरराज्य पक्षलाई सजग र सचेत रहन प्रेरित गर्छ । यो पुस्तकले महिला तथा बालबालिकाविरुद्ध हुने मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटना उजागर गरी राज्यलाई जिम्मेवार बनाउने कार्य गर्दै आएको छ भने पुस्तक मानव अधिकार र महिला अधिकारसम्बन्धी दस्तावेजका रूपमा रहेको छ ।

कविता विष्ट

उपमेयर, बडिमालिका नगरपालिका, बाजुरा

मानव अधिकारको क्षेत्रमा बहस र पैरवी चलाइरहेको मानव अधिकार हननका घटनाहरूलाई दस्तावेजीकरण गरी सम्बन्धित सबैमा मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धन र कार्यान्वयनका लागि कार्यकारिणी भूमिका खेलि रहेको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक प्रशंसनीय छ । अवसरबाट वञ्चित गरिनु, राज्यको दृष्टिकोणमा समानता नहुनु, मानव अधिकारका आधारभूत मान्यताहरूमा राज्य नै उदासीन भएको अवस्था हामीमाभ छ ।

भरत थापा

नेता, नेकपा, बाजुरा

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले प्रत्येक वर्ष मानव अधिकारका सवालका बारेमा दस्तावेजीकरण

गरेर घटना प्रकाशित गर्दै आएको छ । जसमा मानव अधिकारको अवस्था र सवाल के हो ? जसरी इन्सेकले सवाललाई दस्तावेजका रूपमा ल्याउँछ, त्यसरी न्यायका लागि पैरवी र वकालत गर्न पनि आवश्यक छ । साथै राज्यलाई उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन पनि निकै जरुरी छ ।

प्रकाशबहादुर सिंह

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, बाजुरा

मानव अधिकार वर्ष पुस्तक पीडितको पक्षमा रही प्रकाशनमात्र भइरहेको छैन, उनीहरूको मानव अधिकार सुनिश्चितताका लागि पनि विशेष बहस र पैरवी गर्दै न्याय दिनमा महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरिरहेको छ । प्रहरी प्रशासनमा दर्ता भएका घटनासँगै समाजभित्र छिपाइ राखिएका, लुकाइएका घटनाको सचित्र प्रकाशन गर्नसके सामाजिक न्याय र मानव अधिकारको संरक्षण हुनेमा शङ्का छैन ।

प्रेमबहादुर बिक

संवाददाता, राष्ट्रिय समाचार समिति, बाजुरा

इन्सेकले निकाल्दै आएको मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले मानव अधिकार घटनाबारे सत्यतथ्य बाहिर ल्याउँदै आएको छ । यसले देशकै मानव अधिकार घटना बाहिर ल्याउनेमात्र नभई मानव अधिकार प्रत्याभूत गर्नमा निकै सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ । बाजुराका मानव अधिकारका सवाल पनि इन्सेकले मानव अधिकार वर्ष पुस्तकमार्फत सार्वजनिक गर्दै आएको छ । घटना सार्वजनिकसँगै अधिकारका बारेमा दुर्गम तथा स्थानीय तहमा थप जानकारी उपलब्ध गराउन पनि आवश्यक देखिन्छ ।

विनीता धामी

महिला अधिकारकर्मी, बाजुरा

मानव अधिकार संरक्षणमा इन्सेकले गरेको पहलबाट मानव अधिकार उल्लङ्घनका पीडितलाई राहत पुऱ्याएको छ । भर्खरै जारी भएको अपराधपीडितको संरक्षणसम्बन्धी ऐन २०७५ ले गरेको व्यवस्था पालना गराउनेतर्फ पनि सरोकारवाला निकायहरूलाई आत्मबोध गराउन सकिँएमा मानव अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धनमा अभैँ टेवा पुग्ने देखिन्छ । मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूको सत्य/तथ्य रिपोर्टिङले पीडितलाई न्याय र पीडकलाई सजाय हुने हुनाले मानव अधिकारकर्मीहरूले यसमा विशेष चनाखो हुन जरुरी छ ।

ईश्वरीप्रसाद भण्डारी

न्यायाधीश, जिल्ला अदालत, बैतडी
संवर्द्धन आफ्नो अधिकारका साथसाथै अरुको

अधिकारबारे पनि सोच्ने हो भने मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना धेरै हुँदैनथे होला । मानव अधिकार जन्मसिद्ध अधिकार भएकाले कसैले दिने अधिकार होइन तर यसको संरक्षणका लागि सदैव चनाखो भने रहनुपर्छ । मानव अधिकारको सम्मान र संवर्द्धन तथा त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न संविधानले राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको संवैधानिक व्यवस्था गरेको भए तापनि अभैँ मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना बढी नै रहेका तथ्याङ्कले देखाउँछ । यसतर्फ आमनागरिक र विशेषगरी न्यायिक निकाय र अधिकारकर्मीहरू जागरुक हुन जरुरी छ ।

सिद्धराज भट्ट

प्रमुख, जिल्ला समन्वय समिति, बैतडी

सबै नागरिक आफ्नो अधिकार उपभोग गर्नुका साथसाथै अर्काको अधिकारबारे पनि जिम्मेवार हुन त्यत्तिकै जरुरी छ । मानवता र मानव अधिकार पनि जोडिएका विषय हुन् । जुन मुलुकमा मानव अधिकारको संरक्षण हुँदैन त्यहाँका नागरिकले अनेक किसिमका शोषण र ज्यादती भोग्नुपरेको हुन्छ । देशमा विभिन्न गैरसरकारी संस्थाले पनि मानव अधिकार संरक्षणका लागि वकालत गरिरहेका छन् तर अभैँ पनि देशमा मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीका घटनाले प्रश्रय पाइरहेको छ । तसर्थ यसलाई रोक्न सबै पक्ष क्रियाशील भई लाग्न जरुरी ठान्छु । इन्सेकले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्नुका साथै नागरिकलाई अधिकारबारे पनि जानकारी गराउन उत्तिकै आवश्यक छ ।

चन्द्रप्रसाद गैरे

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, बैतडी

मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्रले समावेश गरेका मानव अधिकारका आधारभूत मान्यताहरूको संरक्षण, संवर्द्धन र प्रचलनका लागि मानव अधिकार वर्ष पुस्तक एक प्रमुख सन्दर्भ सामग्रीका रूपमा रहने मैले पाएको छु । वर्षभरि भए/गरेका मानव अधिकार गतिविधिको सङ्कलन र प्रकाशनले तुलनात्मक अध्ययनको मौका पनि दिने र तदनुसार सबै निकायलाई आफ्ना भावी कार्यक्रम तय गरी यसलाई अभि जीवन्तता प्रदान गर्न अग्रसर गराउने गरेको छ ।

नेत्रमणि गिरी

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बैतडी

इन्सेकले प्रकाशन गर्ने नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले घटना अभिलेखीकरणमा सहयोग पुग्नुका साथै र मानव अधिकार उल्लङ्घन गर्नुहुँदैन भन्ने कुराको

पनि बोध गराएको छ । वर्ष पुस्तक हेर्दा सरकारी तथ्याङ्कमा आधारित घटनाहरू बढी पाइएकाले विकटमा लुकेका मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनालाई पनि इन्सेकले वकालत गर्नुका साथै वर्ष पुस्तकमा समावेश गर्नसकेमा अभै प्रभावकारी हुने थियो ।

प्रेम भाट

अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासङ्घ, बैतडी

इन्सेकले मानव अधिकार संरक्षणका क्षेत्रमा पुऱ्याएको योगदान अतुलनीय छ । यस संस्थाले लामो समयदेखि समाजमा हुने र भएका मानव अधिकार सम्बद्ध महत्त्वपूर्ण घटना सङ्कलन गरिआएको छ र समाजमा दण्डहीनता अन्त्य गरी सबै पक्षलाई जवाफदेही बनाउन योगदान गरेको छ । घटनाहरूको दस्तावेजीकरण मात्र नगरी स्थानीय स्तरमा मानव अधिकारबारे सचेतना अभिवृद्धि हुने कार्यक्रम अगाडि बढाउन सके पुस्तक अभि प्रभावकारी हुने देखिन्छ ।

कृष्णप्रसाद आचार्य

प्रमुख जिल्ला अधिकारी, अछाम

इन्सेकले हरेक वर्ष प्रकाशन गर्ने मानव अधिकार वर्ष पुस्तक व्यक्ति र कानुनी तथा प्रशासनिक क्षेत्रलाई मानव अधिकारको आत्मानुभूति गर्नका लागि सहयोगी भएको छ । राजनीतिक उद्देश्य प्राप्तिको लडाइँबाट हुन सक्ने घटनामा कमी आइसकेको छ । पुस्तक प्रकाशनले मात्र मानव अधिकार हनन अन्त्य गर्न सकिँदैन । त्यसका लागि ग्रामीणस्तरमा सचेतना आवश्यक छ । मानव अधिकार प्रत्याभूत गर्न यस क्षेत्रमा काम गरिरहेका सङ्घ/संस्थाले दबाव, खबरदारीसँगै पीडितको पक्षमा वकालत गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

चन्द्र बोहरा

नेता, नेकपा, अछाम

इन्सेकले नेपालको सशस्त्र द्वन्द्व, राजनीतिक, सामाजिक आर्थिक, सांस्कृतिक अधिकारका क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण काम गरेको छ । राज्य र अरु पक्षलाई मानव अधिकारविरुद्धका घटनाप्रति सजग गराइ मानव अधिकार प्रत्याभूत गर्ने काम गरेको छ । राज्य पक्षबाट गैरकानुनी पत्राउ, थुना, बन्दी यातनाका साथै गैरराज्य पक्षबाट हुने घटनाको अभिलेखीकरण र सार्वजनिकीकरणले सम्बन्धित पक्षलाई जिम्मेवार बनाएको छ ।

वेदप्रकाश तिमिलसैना

सहसचिव तथा प्रवक्ता, नेपाली कांग्रेस, अछाम

इन्सेकले प्रत्येक वर्ष मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीका घटना न्यूनीकरण गर्न मानव अधिकार वर्ष पुस्तकका माध्यमबाट अथक प्रयास गरेको कुरामा दुई मत छैन । मानव अधिकार उल्लङ्घन जस्तो अति संवेदनशील विषयवस्तुसँग सम्बन्धित सत्य/तथ्य घटनाहरू समावेश गरी यस पुस्तकको माध्यमबाट मानव अधिकार संरक्षणमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउँदै सम्पूर्ण सरोकारवाला निकायलाई अभै सजग, उत्तरदायी र कर्तव्यनिष्ठ बनाउने कुरामा म विश्वस्त छु ।

जनकबहादुर शाही

डिएसपी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, अछाम

राज्यले नागरिकलाई मौलिक हक प्रदान गरेको छ । इन्सेकद्वारा हरेक वर्ष प्रकाशन हुँदै आइरहेको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकले मानव अधिकार हनन हुन नदिन अहम् भूमिका खेलेको छ । राज्यलाई मानव अधिकार संरक्षणमा सचेत बनाउने काम पुस्तकले गर्छ । हरेक वर्ग, समुदायले आफ्नो अधिकार सुनिश्चित गर्न इन्सेकको कामले सघाएको छ ।

जयप्रसाद धिताल

निमित्त न्यायाधिवक्ता, जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, अछाम

इन्सेकले विगतदेखि नै हरेक नागरिकको अधिकार स्थापित गर्नमा अग्रणी भूमिका खेलेको छ । सशस्त्र द्वन्द्वपछि नेपालमा मानव अधिकारसम्बन्धी घटनाको स्वरूप फेरिएकाले यतातिर ध्यान दिन आवश्यक छ । इन्सेक घटना सङ्कलनसहित मानव अधिकारप्रति सम्बद्ध निकायलाई उत्तरदायी, जवाफदेही र नागरिकलाई मानव अधिकारका बारेमा जानकारी दिन हरेक गाउँमा पुग्नुपर्छ ।

ललित केसी

पत्रकार, अछाम

मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्रमा उल्लेख भएका मान्यताहरूलाई सबैले व्यवहारमा लागु गर्नुपर्छ । हरेक व्यक्ति मानव अधिकार संरक्षण र संवर्द्धनका लागि जिम्मेवार बन्न जरुरी छ । मानव अधिकारको रक्षा भएमा मात्रै व्यक्ति, समाज, राष्ट्र र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा शान्ति, विकास र अमनचयन स्थापना हुने भएकाले मानव अधिकारको रक्षा अग्रपङ्क्तिमा स्थापित हुन जरुरी छ ।

माया भट्ट

मन्त्री- उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, सुदूरपश्चिम प्रदेश